CRNA GORA
MINISTARSTVO ODBRANE

STRATEGIJSKI PREGLED ODBRANE CRNE GORE

Podgorica, jun 2013. godine

Poštovani građani,

Zadovoljstvo nam je što smo u prilici da vam predstavimo novi Strategijski pregled odbrane, koji definiše modalitete i dinamiku reformi u sistemu odbrane i utvrđuje pravce daljeg razvoja Ministarstva odbrane i Vojske Crne Gore.

Ovaj dokument podrazumijeva postojanje vizije o ciljevima kojima težimo i vrijednostima koje je neophodno razvijati u okviru procesa strukturiranja sektora odbrane, kako bi na adekvatan način mogli odgovoriti sve komplikovanijim i zahtjevnijim savremenim bezbjednosnim i odbrambenim izazovima i ispuniti očekivanja građana Crne Gore, kao i naših međunarodnih partnera i budućih saveznika.

S obzirom na dinamiku savremenih procesa koji snažno utiču na naše bezbjednosno okruženje, Strategijski pregled odbrane je važan dokument za sve koji su angažovani u procesu razvoja Ministarstva odbrane i Vojske Crne Gore, kao i za građane i privredu Crne Gore. Promjenljivost bezbjednosnog okruženja zahtijeva da jasno odredimo svoje ciljeve i prioritete. Samo ovakvim pristupom reformama odbrane, napori koji se ulažu će biti vidljivi i svrsishodni. Mora se omogućiti fleksibilnost u radu pripadnika Ministarstva odbrane i Vojske Crne Gore u skladu sa novim svjetskim trendovima, bezbjednosnim izazovima 21. vijeka i potrebom upravljanja rizicima koje donosi savremeni način života.

Savremene bezbjednosne prijetnje zahtijevaju novi pristup u izgradnji naših kapaciteta i jačanju sposobnosti. Samim tim, neophodan je i novi pristup upravljanju i rukovođenju u sektoru odbrane i bezbjednosti. U duhu slobodarske crnogorske tradicije moramo naći najpametniji način da učinimo život svakog našeg građanina i dobronamjernog gosta sigurnim, jer samo bezbjedan građanin može doprinositi ukupnoj bezbjednosti države i šire međunarodne zajednice.

Iako je u prethodnom periodu učinjen značajan i mjerljiv napredak u razvoju odbrambenih sposobnosti, jasno je da je ovo proces koji je uslovljen stalnim tehnološkim razvojem, promjenama bezbjedonosnog okruženja na globalnom nivou i ekonomskim mogućnostima države. Upravo zato smo prepoznali trenutak kada je potrebno reagovati i pripremiti dokument koji će predstavljati realnu platformu za dalji razvoj i napredovanje u ovom sektoru.

U očekivanju da će procesi evropskih i evroatlantskih integracija Crne Gore u narednom periodu biti dinamičniji i zahtijevniji, opredijelili smo se za izradu novog Strategijskog pregleda odbrane s ciljem odlučnog usmjeravanja našeg sektora odbrane u pravcu sistema kolektivne bezbjednosti, uz blisku i iskrenu saradnju sa partnerima koji pružaju nemjerljiv doprinos u svim etapama našeg puta ka dostizanju proklamovanih strateških ciljeva. Želimo da vjerujemo da će napori koje ulažemo biti prepoznati i kroz punopravno članstvo Crne Gore u NATO i EU.

Ministarstvo odbrane i Vojska Crne Gore su prepoznati kao pouzdan partner na nivou Crne Gore, ali i u okviru šire međunarodne zajednice. Ovaj strateški dokument je i rađen s ciljem da

na se najbolji mogući način pripremi sektor odbrane za izazove koji ga očekuju, tako što će se definisati nivo postojećih kapaciteta i načini njihovog unaprjeđivanja i razvoja.

Ponosni na svoju prošlost i ispravne odluke koje su mnoge generacije prije nas donosile, ubijeđena sam da ćemo znati na adekvatan način da odgovorimo savremenim bezbjednosnim izazovima i prijetnjama i nastavimo da doprinosimo napretku Crne Gore, uz spremnost da, u okviru svojih mogućnosti, učestvujemo i u međunarodnim misijama na onim područjima gdje svojim znanjem, iskustvom i požrtvovanošću možemo doprinijeti miru u svijetu.

Ministar odbrane
Prof.dr Milica Pejanović Đurišić

S A D R Ž A J

1. UVOD 1

2. STRATEŠKO OKRUŽENJE 3

2.1. Bezbjednosno okruženje 3

2.2. Odbrambeni interesi i ciljevi Crne Gore 4

2.3. Izazovi, rizici i prijetnje 5

3. KRITIČNI RESURSI 6

3.1. Odbrambeni troškovi 6

3.2. Naoružanje i oprema 7

3.3. Infrastruktura 8

3.4. Ljudski resursi 9

4. NACIONALNI IZAZOVI 10

4.1. Odbrana nacionalnog suvereniteta 10

4.1.1. Suverenitet Crne Gore na kopnu 10

4.1.2. Suverenitet nad vazdušnim prostorom Crne Gore 11

4.1.3. Suverenitet Crne Gore na moru 12

4.1.4. Mobilnost, pokret i transport 13

4.2. Ministarstvo odbrane 14

4.3. Materijalni resursi 15

4.3.1. Logistička podrška 15

4.3.2. Rješavanje viškova vojne opreme i infrastrukture 16

5. REDEFINISANJE ODBRAMBENIH MISIJA I ZADATAKA 19

5.1. Odbrambene misije 19

5.2. Zadaci Vojske 20

6. PRAVNO UREĐENJE SISTEMA ODBRANE 23

7. KLJUČNI PRIORITETI RAZVOJA SISTEMA ODBRANE 24

7.1. Ministarstvo odbrane 24

7.2. Reorganizacija Vojske 24

7.2.1. Kopnene snage 26

7.2.2. Vazduhoplovstvo 27

7.2.3. Mornarica 28

7.3. Ljudski resursi 29

7.3.1. Poboljšanje upravljanja ljudskim resursima 30

7.3.2. Unapređenje sistema obrazovanja kadra 31

7.4. Materijalni resursi 31

7.4.1. Logistička podrška 32

7.4.2. Naoružanje i oprema 32

7.4.3. Infrastruktura 33

7.5. Odbrambeni troškovi 33

8. KLJUČNI IZAZOVI I PROCJENA RIZIKA U IMPLEMENTACIJI SPO 35

9. ZAKLJUČAK 36
10. POPIS SKRAĆENICA 38
P-1. LJUDSKI RESURSI 40
P-1.1. Upravljanje ljudskim resursima 40
P-1.2. Struktura kadra 41
P-1.3. Školovanje i usavršavanje kadra 41
P-1.4. Analiza postojećeg stanja 42
P-1.5. Projekcije kretanja kadra Vojske Crne Gore 44
P-2. VOJNOOBAVJEŠTAJNA DJELATNOST 45
P-3. INFORMACIONO KOMUNIKACIONI SISTEMI 46
P-4. PROJEKCIJA BUDUĆE STRUKTURE VOJSKE 47
P-4.1. Projekcija buduće brojne veličine VCG 47
P-5. KRETANJE ODBRAMBENIH TROŠKOVA U ODNOSU NA SCENARIO NIŽEG RASTA BDP 48
P-6. PERSPEKTIVNE LOKACIJE VCG 49
P-7. GLAVNI PRIORITETI MODERNIZACIJE 50
P-8. ORGANIZACIONA STRUKTURA MINISTARSTVA ODBRANE 51

1. UVOD

Potreba da se dodatno analiziraju odlučujući činioci i sektor odbrane kreira na realnijim i održivim osnovama inicirala je izradu novog Strategijskog pregleda odbrane Crne Gore.
U procesu izrade novog strateškog dokumenta glavni napori bili su usmjereni ka identifikaciji i podršci pozitivnim karakteristikama i aktivnostima sistema odbrane, prepoznavanju i eliminisanju grešaka i nedostataka u organizaciji i funkcionisanju, te definisanju glavnih pravaca razvoja, transformacije i modernizacije sistema odbrane Crne Gore.

Ovaj dokument treba da obezbijedi odgovor na ključno pitanje:

„U kom pravcu i na koji način treba nastaviti sa razvojem sistema odbrane Crne Gore“.

Postupku izrade ovog dokumenta prethodio je višemjesečni konsultantski proces u kojem su pored predstavnika i eksperata Ministarstva odbrane (u daljem tekstu Ministarstvo) i Vojske Crne Gore (u daljem tekstu Vojska) učešće uzeli i predstavnici ostalih državnih organa, nevladinih organizacija, akademske zajednice i drugih zainteresovanih subjekata. Paralelno sa konsultacijama na nacionalnom nivou, redovno su vođene konsultacije sa međunarodnim partnerima, naročito predstavnicima sektora odbrane iz zemalja članica NATO saveza.

U skladu sa novonastalim izazovima, prije svega u ekonomskom, pa i u bezbjednosnom smislu, definisanjem novog SPO nastoji se obezbijediti fleksibilniji sistem sposoban da odgovori nacionalnim potrebama i interesima s jedne strane, odnosno doprinese kolektivnom sistemu odbrane s druge strane.

Rješenja koja su predložena u ovom dokumentu umanjiće poteškoće i nedoumice sa kojim smo se suočavali u dosadašnjem toku reforme sistema odbrane i Vojske Crne Gore, kreirajući platformu za izgradnju novih i unaprijeđenje postojećih, perspektivnih odbrambenih kapaciteta.

Pripadnici Vojske Crne Gore juna 2006.godine

Krajni cilj izrade ovog dokumenta jeste pružanje strateške slike i opštih smjernica za nastavak reforme sektora odbrane, izradu Dugoročnog plana razvoja Vojske, dalju reorganizaciju Ministarstva i Vojske i stvaranje osnove za unaprijeđenje naših odbrambenih kapaciteta.

U prvom dijelu predstavljeno je aktuelno bezbjednosno okruženje Crne Gore i kritični resursi u kome su ljudski potencijal, odbrambeni troškovi, materijalni resursi i infrastruktura prepoznati kao determinišući faktori. Činjenica je da su odbrambeni troškovi predviđeni Strategijskim pregledom odbrane, usvojenim 2010. godine, zasnovani na projekciji kretanja bruto domaćeg proizvoda (BDP) u vrijeme velikog ekonomskog rasta. Talas krize u Euro zoni

krajem 2011. godine negativno je uticao na ekonomske sposobnosti Crne Gore, što se u krajnjem negativno odrazilo i na izdvajanja za potrebe odbrane. Namjera je da se ovim dokumentom predstavi realnija projekcija izdvajanja finansijskih sredstava za potrebe odbrane i da se prema njoj usklade i ostale projekcije koje utiču na razvoj sistema odbrane.

Kao drugo pitanje, SPO definiše nacionalne prioritete odbrane sa posebnim osvrtom na zaštitu suvereniteta Crne Gore, u smislu nadzora, kontrole i zaštite njenog kopna, mora i vazdušnog prostora. Nacionalni prioriteti odbrane su oblasti koje će ključno opredijeliti u kom pravcu i koje težište treba da ima dalji razvoj sistema odbrane.

Na osnovu iskustva stečenog poslednjih godina Strategijskim pregledom odbrane se predlaže redefinisanje odbrambenih misija Crne Gore. Razlog za redefinisanje će se pronaći u činjenici da Crna Gora, kao suverena država, ima obavezu da ispuni osnovnu državnu misiju a to je zaštita suverenosti, teritorije i nezavisnosti. Takođe, važan reper za redefinisanje budućih misija jeste razvoj sposobnosti sistema odbrane da kroz angažovanje u operacijama očuvanja svjetskog mira doprinosi unapređenju bezbjednosti Države.

Ključni dio SPO je posvećen reorganizaciji Ministarstva odbrane i Vojske Crne Gore. On daje preporuku u kom pravcu treba usmjeriti razvoj i kakvu strukturu treba da imaju Ministarstvo i Vojska kako bi bili efikasniji u upravljanju procesima i programima. To podrazumijeva iznalaženje modela za efikasnije upravljanje ljudskim i materijalnim resursima, što će u krajnjem rezultirati efikasnijim i ekonomičnijim upravljanjem i raspolaganjem odbrambenim troškovima. Razvoj relevantnih vojnih sposobnosti i uspostavljanje sistema nadzora mora i vazdušnog prostora predstavljaju ključni izazov za obezbjeđenje suverenosti nad teritorijom Crne Gore i sigurnu razmjenu podataka sa partnerima i saveznicima, u cilju unapređenja bezbjednosti u zemlji i okruženju..

Pripadnici Vojske Crne Gore 2013.godine

Svakako da je imperativ obezbjeđenje stabilnog odbrambenog budžeta u postojećim uslovima ekonomske krize kako bi se omogućio nastavak reforme sistema odbrane, modernizacije Vojske i dostizanje potrebnog nivoa interoperabilnosti.

Dakle, najvažnija rješenja SPO treba da ublaže poteškoće, nerazumijevanja i nedoumice u dosadašnjem toku reformi sistema odbrane i Vojske i obezbijede osnov za izgradnju odbrambenih kapaciteta koji će unaprijediti bezbjednost i stabilnost i time doprinijeti jačanju globalnog mira i stabilnosti.

2. STRATEŠKO OKRUŽENJE

Za kreiranje i razvoj sistema odbrane Crne Gore od suštinskog značaja je sagledavanje uticaja strateškog okruženja. U tom cilju razmatrani su bezbjednosno okruženje, odbrambeni interesi i ciljevi, te izazovi, rizici i prijetnje po bezbjednost Crne Gore.

2.1. Bezbjednosno okruženje

Promjene na globalnom bezbjednosnom planu, nakon nestanka bipolarizma, uslovile su radikalne izmjene u pristupu i sagledavanju bezbjednosnih i odbrambenih relacija u svijetu. Crna Gora cijeni da su u sadašnjem, kao i izvjesnom budućem vremenu, konvencionalne vojne prijetnje prema njoj svedene na minimum i da su aktuelne i dominantne nove vrste, prije svega, nevojnih prijetnji.

Izazovi u upravljanju sektorima odbrane i bezbjednosti u 21. vijeku su međusobno povezani, često uzročno-posljedični, tako da se ne mogu rješavati efikasno ako se posmatraju posebno. Zemlje moraju modernizovati svoje sektore odbrane i bezbjednosti, ne samo radi očuvanja teritorijalnog integriteta i suvereniteta, već i zbog sprječavanja svih vidova prijetnji koje imaju transnacionalni karakter. Imajući u vidu samu prirodu novih odbrambeno-bezbjednosnih fenomena, borba protiv istih se ne može voditi samo na nacionalnom nivou.

Asimetrične prijetnje, definisane u Strategiji nacionalne bezbjednosti, zbog sve veće interakcije na globalnom planu, ugrožavaju države i njihove građane na posredan i neposredan način. Imajući u vidu činjenicu da ni jedna država ne može samostalno efikasno odgovoriti na ove prijetnje, na značaju dobijaju međunarodne, regionalne i globalne političko-bezbjednosne organizacije kao što su UN, NATO, EU, OEBS i druge.

Ovakvo bezbjednosno stanje impliciralo je neophodnost promjena strukture i organizacije nacionalnih odbrambenih sistema. Shodno takvoj realnosti i Crna Gora je odlučila prilagoditi i značajno redefinisati i reorganizovati svoj bezbjednosni i odbrambeni sistem.

Sa sjednice Savjeta za odbranu i bezbjednost

Globalna bezbjednosna dinamika i kompleksan odnos bezbjednosnih faktora, geografski položaj Crne Gore kao i regionalne krize, svakako imaju značajan uticaj na bezbjednosnu situaciju u Crnoj Gori.

Procesi regionalne saradnje na području Jugoistočne Evrope i Zapadnog Balkana, demilitarizacije i smanjenja vojnog potencijala su glavni pokazatelji stabilizacije regiona. Taj proces je naglašen evropskim i evroatlantskim integracionim tendencijama država regiona,

imajući u vidu da je dio zemalja pristupio evroatlantskim integracijama a dio pokazuje opredijeljenost kroz NATO/PfP program i Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju u EU. Ipak, region je još uvijek djelimično opterećen događajima iz prošlosti i neriješenim problemima, što može izazivati određene oblike nestabilnosti u budućnosti.

Međunarodne organizacije poput UN, NATO, EU i OEBS kroz svoje bezbjednosne koncepte nastoje pronaći najprimjerenije i najefikasnije odgovore na širok spektar prijetnji koje ugrožavaju bezbijednost i stabilnosti u svijetu. Njihova uloga u tom pogledu je sve veća i značajnija, čime raste i njihova odgovornost za ukupni bezbjednosni poredak.

Imajući u vidu da je Crna Gora duboko zakoračila u proces pridruživanja i započela pregovore sa EU, značajno je pomenuti Zajedničku vanjsku i bezbjednosnu politiku (CSFP), kao i Zajedničku bezbjednosnu i odbrambenu politiku (CSDP) kao važne tekovine EU u ovom sektoru, koje se moraju uzeti u obzir i koje su predmet pregovora Crne Gore i EU u okviru Poglavlja 31. Značajan političko-bezbjednosni cilj Evropske unije je nastavak stabilizacije područja Zapadnog Balkana, koji je krajem prošlog vijeka bio zahvaćen ratnim razaranjima.

Imajući u vidu ovakav bezbjednosni status u užem i širem okruženju, njen demografski, privredni i ukupni ekonomski potencijal, optimalan bezbjednosno odbrambeni model za Crnu Goru je da postane dio sistema kolektivne bezbjednosti i kolektivne odbrane.

Pored navedenog, Crna Gora smatra da se politička i bezbjednosna situacija u regionu može najbolje stabilizovati i vremenom održati kao takva, kroz regionalnu saradnju i zajedničke projekte i integracijom u EU i NATO.

2.2. Odbrambeni interesi i ciljevi Crne Gore

Sticanjem nezavisnosti Crna Gora je povratila funkciju, odnosno suverenost u oblasti odbrane koja je do tada bila u ingerenciji državne zajednice Srbija i Crna Gora. Nakon formiranja Ministarstva odbrane pristupilo se izradi zakonskih rješenja i strateških dokumenata pa je Strategija odbrane Crne Gore, pored Strategije nacionalne bezbjednosti, pružila odgovor na to kako bi Crna Gora trebalo da realizuje osnovnu odbrambenu funkciju, koja je definisana Ustavom - očuvanje nezavisnosti, teritorijalnog integriteta i suvereniteta.

Pored toga, Crna Gora je fokusirana na očuvanje državnih interesa, koji su definisani Ustavom i zasnovani na principima razvoja demokratije, vladavine prava, tržišne ekonomije, poštovanja ljudskih prava i sloboda, razvijanje multikulturalnosti, očuvanje prirode i zdrave životne sredine, održivog i uravnoteženog razvoja svih njenih područja, kao i opredijeljenosti da na ravnopravnoj osnovi sarađuje sa drugim narodima i državama, odnosno privrženosti evropskim i evroatlantskim integracijama.

Vojska Crne Gore

2.3. Izazovi, rizici i prijetnje

Za razvoj odbrambenog sistema Crne Gore od izuzetnog značaja je realna i objektivna procjena rizika i prijetnji.

Uloga odbrambenog sistema danas je znatno promijenjena, u odnosu na tradicionalno shvatanje odbrane, s obzirom na širok spektar bezbjednosnih rizika i prijetnji, koje su po svojoj prirodi teško predvidive, asimetrične i nekonvencionalne.

Današnje bezbjednosne prijetnje su sve manje usmjerene protiv teritorije države i vojnih objekata, a sve više na nacionalnu infrastrukturu (ambasade, aerodromi, elektroenergetska postrojenja, željeznice), civilno stanovništvo (masovni skupovi, stadioni i dr.) i izazivanje političkih i ekonomskih kriza.

Nestabilnost pojedinih država i regija, terorizam u svim svojim oblicima, proliferacija oružja za masovno uništenje, vjerski i etnički sporovi, organizovani kriminal, ilegalne migracije, kompjuterski kriminal, zagađenje životne sredine i klimatske promjene, epidemije, siromaštvo, nedostatak hrane i pitke vode, nedostatak strateških energenata su prijetnje koje nijedna država ne može samostalno rješavati.

U stroju

Na globalnom nivou, međunarodni terorizam veoma brzo je postao prijetnja demokratskim društvima, u kojima se stvara nesigurnost kroz različite konvencionalne i nekonvencionalne oblike i metode.

Dostupnost oružja za masovno uništenje nedemokratskim režimima, raznim organizacijama i grupama predstavlja bezbjednosnu prijetnju na globalnom nivou. Odgovor na ove prijetnje podrazumijeva angažovanje cijelog društva, kao i jaču saradnju između država.

S obzirom da se radi o prijetnjama koje se konstantno mijenjaju i razvijaju, a karakteriše ih neprekidnost, nepredvidivost i dinamičnost, sistem bezbjednosti mora biti spreman da reaguje u cilju dobrobiti društva, na sve prijetnje koje prevazilaze mogućnosti ostalih državnih institucija.

Kao stalne i sve prisutnije bezbjednosne rizike, treba istaći i razne prirodne i vještački izazvane katastrofe. Globalno zagrijavanje i klimatske promjene daju novu dimenziju angažovanja Vojske, u okviru sistema bezbjednosti u pomoći civilnim institucijama prilikom spašavanja ljudi i imovine.

Takođe, u vijeku ekspanzije informatičke tehnologije, socijalnih virtuelnih mreža i kompjuterskih programa, nemoguće je zanemariti činjenicu da se svi informatički resursi mogu iskoristiti protiv određenog društva i samim tim predstavljaju ozbiljnu bezbjednosnu prijetnju.

Ovako širok spektar prijetnji, zahtijeva reformu i stalno prilagođavanje sistema odbrane, koje će omogućiti izgrađivanje potrebnih sposobnosti i ustrojstvo snaga interoperabilnih zahtjevima kolektivne bezbjednosti i kolektivne odbrane.

3. KRITIČNI RESURSI

Dostizanje potrebnih odbrambenih i vojnih sposobnosti, u cilju izvršavanja dodijeljenih misija odbrane, zahtijeva modernizaciju i nabavku novog naoružanja i vojne opreme, održavanje i poboljšanje postojeće infrastrukture i osposobljavanje personala u skladu sa potrebama nacionalne odbrane i integracija u NATO i EU. Ostvarivanje suštinski značajnih sposobnosti odbrane biće moguće samo u slučaju dostizanja odgovarajućeg finansiranja sistema odbrane.

3.1. Odbrambeni troškovi

Postojeća struktura raspodjele odbrambenih troškova je neodrživa i ne omogućava razvoj relevantnih vojnih sposobnosti i modernizaciju oružanih snaga.

Odbrambeni troškovi predviđeni Strategijskim pregledom odbrane usvojenim 2010. godine zasnovani su na projekciji kretanja bruto domaćeg proizvoda (BDP) u vrijeme velikog ekonomskog rasta u Crnoj Gori, projekciji dostizanja željene strukture Vojske, dostizanja relevantnih vojnih sposobnosti kao i na zahtjevima opremanja i modernizacije. Postojeća struktura troškova budžeta odbrane rađena je u skladu sa Pravilnikom o jedinstvenoj klasifikaciji računa za budžet Republike i obuhvata troškove za personal, operativne troškove i kapitalne troškove. Novi talas ekonomske krize u Eurozoni iz 2011. godine imao je negativan uticaj na ekonomske performanse u Crnoj Gori, što se u krajnjem negativno odrazilo i na izdvajanja za potrebe odbrane.

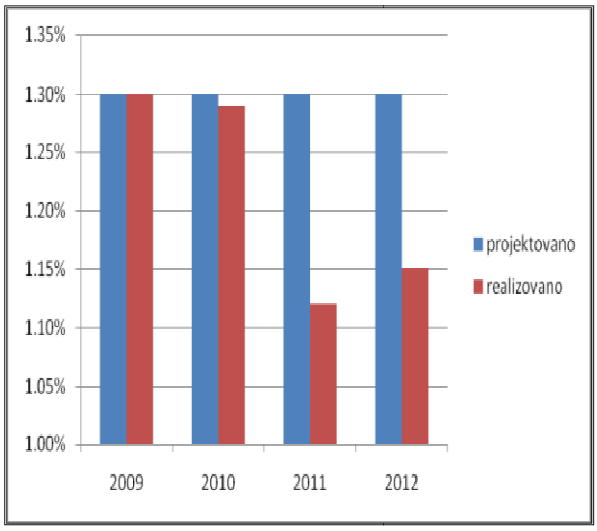

Slika 1: Izdvajanje za odbrambene troškove

Nakon 2010. godine kada je učešće odbrambenog budžeta (Slika 1) iznosilo 1.29% BDP i 2011. godine kada je ono iznosilo 1.12% BDP, u 2012. godini, nakon usvojenog rebalansa (smanjenje za odbranu od 1.25 mil €), planirano izdvajanje iz Tekućeg budžeta države iznosilo je 36.4 mil €, odnosno 1.07% BDP.

Slika 2: Izdvajanje za personalne troškove

Određeni pomak u 2012. godini napravljen je odobravanjem namjenskog korišćenja sredstava od prodaje naoružanja i vojne opreme do nivoa njihovog ostvarenja[1], a za realizaciju Partnerskih ciljeva i nastavak modernizacije i osavremenjavanja naoružanja i vojne opreme. Ovo nijesu sredstva na koja se sa sigurnošću može računati, kao dio odbrambenog budžeta zbog neizvjesnosti njihove realizacije.

Iako su u razdoblju 2006-2008. godine postignuti pozitivni rezultati u uspostavljanju standardne strukture troškova unutar odbrambenog budžeta, pri čemu je učešće izdataka za plate i naknade smanjeno sa 80% u 2005. godini, na 54% u 2008. godini, ono je značajno narušeno tokom prethodne tri godine. U 2009. godini učešće personalnih izdataka iznosilo je 62%, u 2010. godini njihovo učešće iznosilo je 66% odbrambenog budžeta, da bi se tokom 2011. i 2012. godine značajno uvećalo, na 72%.

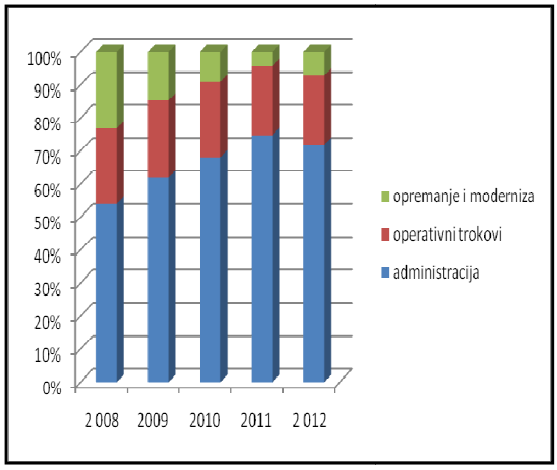

Slika 3: Struktura raspodjele odbrambenih troškova

Ovakav trend uvećanja personalnih izdataka u strukturi odbrambenog budžeta (Slika 2), posljednjih godina (i pored značajnog smanjenja brojnog stanja), dijelom je posljedica smanjenja ukupnog budžeta za odbranu, a dijelom i zbog novih troškova koji se odnose na naknade vojnicima koji učestvuju u međunarodnim operacijama. Ipak, značajno smanjenje vojnog personala, uprkos očekivanjima, nije donijelo povećanje standarda zaposlenih kao ni povećanje izdvajanja sredstava za modernizaciju (Slika 3).

3.2. Naoružanje i oprema

Sadašnji nivo opredijeljenih sredstava za opremanje i modernizaciju ne omogućava izvršavanje svih nacionalnih odbrambenih zadataka, implementaciju Partnerskih ciljeva predviđenom dinamikom, kao ni dostizanje potrebnog nivoa interoperabilnosti deklarisanih sastava.

U prethodnom periodu relativno je poboljšano stanje oružnih sistema kroz nabavku borbenih oklopnih vozila, naoružanja kalibra 5,56 mm, NBH opreme, modernizaciju helikoptera, sredstava lične zaštite i sredstava veze i komunikacije, radara za nadzor mora i dr.

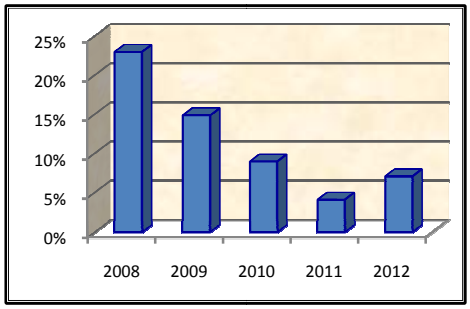

Slika 4: *Troškovi za opremanje i modernizaciju od 2008. do 2012.*

Uprkos navedenom poboljšanju, značajan dio naoružanja i vojne opreme (NVO), koja je na upotrebi, različitog je tipa i porijekla, od čega je jedan dio tehnološki zastario i pri kraju svog

[1] Prema prvobitnim procjenama na ovaj način očekivao se priliv od 2.98 mil € u 2012.godini. Ostvareno je 1/3 planiranog iznosa.

životnog ciklusa. Njihova upotreba i održavanje je izuzetno zahtjevna i ne obezbjeđuje potrebnu interoperabilnost i kompatibilnost sa sistemima NVO članica NATO saveza.

Poseban problem predstavlja konstantno smanjenje odbrambenih troškova za opremanje i modernizaciju koji je sa 23% u 2008. godini smanjen na svega 4,12% u 2011. godini, u 2012. godini na 7,1%, uprkos deklarisanoj politici unutar NATO saveza o izdvajanju 20% za opremanje i modernizaciju (Slika 4).

Razloge za ovakvo stanje naoružanja i vojne opreme, koji nikako ne zadovoljavaju ni nacionalne potrebe treba tražiti u permanentnom smanjenu izdvajanja sredstava za opremanje, kao i u neadekvatnim procedurama nabavki opreme. Naime, nabavka vojne opreme se odvija u nepovoljnim uslovima. Ovdje se prije svega misli na nerazvijenu domaću odbrambeno-vojnu industriju, što direktno utiče na porast troškova nabavke, jer se ista mora obavljati preko inostranih kompanija, koje su često nezainteresovane za učešće na tenderima zbog malih količina, odnosno niskih vrijednosti predmeta tendera.

Dugoročnim planom razvoja odbrane potrebno je definisati mehanizme za realizaciju nabavki borbenih sistema i sredstava kroz potpisivanje dugoročnih aranžmana sa domaćim ili inostranim kompanijama.

3.3. Infrastruktura

Većina vojne infrastrukture u vojnim objektima je dotrajala, neuslovna i ne zadovoljava osnovne standarde za život i rad pripadnika Vojske.

Nakon osamostaljenja Crne Gore 2006. godine naslijeđena je vojna infrastruktura iz prethodnog perioda koja je zatečena u veoma lošem stanju. U proteklom periodu učinjeni su veliki napori i uložena su značajna sredstva u modernizaciju infrastrukturnih objekata, poligona i vježbališta sa ciljem da se unaprijedi kvalitet života i rada pripadnika Vojske i Ministarstva odbrane. U tom kontekstu realizovana je rekonstrukcija dijela objekata zgrade Ministarstva odbrane u Podgorici, kao i kasarni u Danilovgradu, Kolašinu i Golubovcima.

Takođe, jedan od izazova sa kojima je sektor odbrane suočen u dijelu poboljšanja infrastrukturnih kapaciteta jeste modernizacija objekata u kojima se skladište ubojna sredstva. Ovdje je značajno napomenuti realizovanu rekonstrukciju i modernizaciju skladišta Taraš[2]. Uz podršku stranih partnera započeta je i modernizacija skladišta Brezovik.

S obzirom na konstantno opterećenje i dotrajalost skladišnih objekata, kao i nepostojanje adekvatnih uslova za rad pripadnika Vojske CG u pojedinim kasarnama potrebno je učiniti dodatne napore sa ciljem da se negativan trend ulaganja u infrastrukturne objekte promijeni i postane pozitivan.

[2] Rekonstrukcija realizovana u sklopu MONDEM programa, uz podršku OEBS-a i UNDP.

Permanentno smanjenje sredstava koja se ulažu za infrastrukturno uređenje vojnih objekata (Tabela 1) onemogućava izvršenje sanacije i rekonstrukcije objekata za život i rad personala u skladu sa planiranom dinamikom.

Godina	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ulaganja (mil.€)	5,8	2,7	1,1	0.56	0,36	0,15

Tabela 1: Ulaganje u vojnu infrastrukturu

3.4. Ljudski resursi

Postoji hitna potreba da se iznađe rješenje za trenutnu situaciju, odnosno da se pronađu mehanizmi koji će omogućiti stalni priliv mladog kadra.

Kao i u mnogim drugim oblastima sektora odbrane, naslijeđena politika upravljanja ljudskim resursima je dovela do neizbalansirane strukture u pogledu dostupnih kadrova, odnosno nedovoljne popunjenosti sa oficirskim i vojničkim kadrom (Prilog 1). Iako je oficirski kadar u prosjeku mlad, postoji potreba za stalnim prijemom oficira na početne dužnosti. Poseban problem predstavlja nepopunjenost i nepovoljna starosna struktura vojničkog kadra, višak podoficira starije dobi i nedostatak mlađih podoficira.

Postojeća organizaciona struktura Vojske Crne Gore nije usklađena sa principima organizacije vojnih snaga zemalja članica NATO saveza, posebno kada je u pitanju brojna veličina, piramidalna struktura oficirskih činova i starosna struktura profesionalnog kadra.

Govoreći o ljudskim resursima i potencijalima ne može se zaobići pitanje školovanja kadeta. U prethodnom periodu, u formi kratkoročnog rješenja prihvaćena je mogućnost školovanja kadeta u inostranim vojnim akademijama. Međutim, dugoročno ovo rješenje ne može biti održivo i već sada se osjećaju nedostaci istog. Naime, oficiri koji se školuju u različitim vojnim obrazovnim ustanovama van Crne Gore, po povratku u zemlju dolaze sa različitim navikama i znanjima, čime se gubi osnovna smisao operabilnosti Vojske u kontekstu jedinstvenog koncepta i pristupa odbrani zemlje. Dolazeći iz škola različitih država, oni sa sobom donose različite stepene znanja i navika, zbog čega im je potreban duži period prilagođavanja i razumijevanja matičnog sistema odbrane.

Pripadnici VCG u misiji ISAF u razgovoru sa Predsjednikom

4. NACIONALNI IZAZOVI

Odbranom suvereniteta, nezavisnosti i teritorije sistem odbrane izvršava njegovu ustavnu ulogu. Radi dostizanja tog cilja, u uslovima ekonomske krize, poseban značaj ima upravljanje resursima odbrane. Zbog toga je neophodno da MO i GŠ VCG uspostave odgovarajuće organizacione strukture i odnose, kako bi postali efikasniji. Dostizanje interoperabilnosti sa zemljama članicama NATO zahtijeva poboljšanje i prilagođavanje administrativnih, operativnih i materijalnih kapaciteta. Pored toga, značajno je unaprijediti logistiku; riješiti viškove naoružanja, municije i opreme i smanjiti broj vojnih lokacija i objekata na potreban nivo.

4.1. Odbrana nacionalnog suvereniteta

Imajući u vidu aktuelno bezbjednosno okruženje, njegovu nepredvidivost kao i izvršenu procjenu rizika i prijetnji, odbrana suvereniteta, teritorije i nezavisnosti države predstavlja glavni prioritet sistema odbrane.

Nacionalni suverenitet Crne Gore predstavlja pravo na vršenje vlasti na državnoj teritoriji, implementaciju zakona, odnosno vršenje nadzora i zaštite kopna, teritorijalnog mora i vazdušnog prostora iznad njih.

Suverenitet Crne Gore je posebno osjetljiv u dijelu morskog i vazdušnog prostora Crne Gore, zbog čega je potrebno dodatno ulagati u postojeće tehničke sisteme, odnosno nabaviti nove, što iziskuje značajna finansijska ulaganja. Imajući u vidu postojeću finansijsku sposobnost države za nabavke i održavanje navedenih sistema, jasno je da se moraju tražiti novi mehanizmi koji će omogućiti izvršavanje misija i zadataka Vojske.

S obzirom na zastarjelost i, stanje postojećih tehničkih sistema i mogućnosti države za nabavke i održavanje istih u dugoročnom periodu, Crna Gora neće biti u stanju da samostalno razvije sve potrebne kapacitete.

Zbog toga će Crna Gora sposobnosti za zaštitu svog suvereniteta izgrađivati kroz regionalne inicijative, kao i saradnju sa partnerima i saveznicima. Učešće u kolektivnom sistemu bezbjednosti je najbolji okvir za zaštitu njenog suvereniteta.

4.1.1. Suverenitet Crne Gore na kopnu

Ministarstvo odbrane ima namjeru da formira i razvije jedan pješadijski bataljon visokih borbenih sposobnosti.

Potrebna je podrška Vlade za iznalaženje rješenja za izgradnju poligona za izvođenje vježbi i vatrenu obuku u skladu sa zakonima Crne Gore.

Postojeće kopnene snage su organizovane na brigadnom nivou. Ovakva organizacija nije u skladu sa organizacijom savremenih armija u pogledu brojne veličine i predstavlja odraz naslijeđene strukture. Zbog ovakve organizacije i naslijeđenih navika glavni nedostaci kopnenih snaga su nedovoljna popunjenost jedinica, veliki broj nivoa koji učestvuju u procesu donošenja odluka, složenost veza i odnosai nepovoljna kadrovska struktura.

Kopnenoj vojsci trenutno nedostaju veće količine modernih oružanih sistema, opreme i vozila što značajno utiče na efikasnost izvođenja operacija u različitim prostornim i vremenskim uslovima. Mobilnost i logističku podršku kopnenih snaga karakteriše ograničenost manebarskih sposobnosti zbog zastarjelih transportnih sredstava i neadekvatnog nivoa zaštite.

U prethodnom periodu aktivnosti su bile usmjerene na usvajanju standarda u obuci i opremanju deklarisane pješadijske čete, koja se osposobljava po konceptu operativnih sposobnosti (OCC). Takođe, značajan napredak je učinjen u obučavanju i opremanju planinskih jedinica za izvođenje operacija u ekstremnim vremenskim uslovima.

Nedovoljan broj vozila sa potrebnim nivoom zaštite i neposjedovanje poligona za izvođenje vježbi i obuke sa bojevim gađanjem, predstavlja glavno ograničenje za nastavak obuke i ocjenjivanje deklarisanih snaga po NATO procedurama.

Doček pripadnika Vojske nakon učešća u misiji ISAF

Iskustva i naučene lekcije, prije svega iz učešća u ISAF misiji i angažovanju tokom perioda trajanja vanrednog stanja zbog velikih snježnih padavina koje su 2012. godine zadesile Crnu Goru, kada su pripadnici Vojske pružali pomoć civilnim institucijama, u prvi plan ističu potrebu za modernizacijom i promjenama strukture snaga.

Od obnove nezavisnosti Crne Gore, kopnene snage su bile fokusirane na obuku i opremanje jedinica i timova deklarisanih partnerskim ciljevima. Međutim, postojeća struktura nije u dovoljnoj mjeri modularna i prilagodljiva za zadovoljenje nacionalnih potreba kao i za zadovoljenje kriterijuma snaga koje se deklarišu za međunarodne operacije. Od postojećih kopnenih snaga kreiraće se novi interoperabilni pješadijski bataljon sa odgovarajućom strukturom, obukom i opremom.

4.1.2. Suverenitet nad vazdušnim prostorom Crne Gore

Suverenitet nad vazdušnim prostorom obezbjediće se kroz izgradnju održivog sistema kontrole, nadzora i zaštite vazdušnog prostora zajedno sa partnerima i saveznicima.

Suverenitet nad vazdušnim prostorom obezbjediće se kroz izgradnju održivog sistema kontrole, nadzora i zaštite vazdušnog prostora zajedno sa partnerima i saveznicima.

Trenutne sposobnosti Vazduhoplovstva VCG za izvršenje dodijeljenih zadataka veoma su ograničene zbog nedostatka adekvatne tehnike i ograničenih kapaciteta na nacionalnom nivou za njeno održavanje na svim propisanim nivoima. Posebno je izražen nedostatak borbenih

sistema i sredstava za protivvazduhoplovnu borbu (artiljerija, raketni sistemi i avijacija), transportnih helikoptera i savremenog radara za nadzor vazdušnog prostora.

Postojeći kapaciteti vazduhoplovnih snaga ne omogućavaju izvršenje dodijeljenih misija i zadataka Vojske i nemaju mogućnost taktičkog transporta većeg broja ljudi, sredstava i tehnike vazdušnim putem. Helikopteri „Gazela“ i prateća oprema omogućavaju dejstva u dnevnim uslovima, dok su dejstva u složenim meteo uslovima i noću ograničena. Pored toga, vazduhoplovstvo u skladu sa dodijeljenim zadacima ima limitirane tehničke i operativne sposobnosti za misije traganja i spašavanja (SAR) iz vazduha, iznad kopna i mora i nije u mogućnosti da adekvatno podrži ove aktivnosti u svim vremenskim uslovima.

Zbog neposjedovanja višenamjenskih srednjih helikoptera Vazduhoplovstvo VCG nije u mogućnosti da pruži adekvatnu podršku civilnim institucijama u reagovanju na vanredne situacije (traganje i spašavanje, gašenje požara, medicinska evakuacija-MEDEVAC, transport i dr.). Takođe, zbog neposjedovanja adekvatnih helikoptera nije moguće dostići potrebnu mobilnost kopnenih snaga, koja obzirom na konfiguraciju terena može biti od presudnog značaja za efikasno i adekvatno reagovanje na moguće bezbjednosne izazove.
Imajući u vidu mogućnosti aviona G-4, troškove obuke, eksploatacije i održavanja aviona i naoružanja, te ograničeni vijek upotrebe, neracionalno je njihovo dalje zadržavanje u operativnoj upotrebi.

Za sigurno i bezbjedno izvršenje letačkih zadataka vazduhoplovstvo posjeduje sposobnost održavanja postojećih helikoptera, što obuhvata sve vrste opravki i servisa do nivoa remonta.

4.1.3. Suverenitet Crne Gore na moru

Težište obezbjeđenja suvereniteta na moru biće na sticanju potrebnih sposobnosti Mornarice, integraciji nacionalnog sistema pomorske bezbjednosti, regionalnoj saradnji i evroatlantskim integracijama.

Težište obezbjeđenja suvereniteta na moru biće na sticanju potrebnih sposobnosti Mornarice, integraciji nacionalnog sistema pomorske bezbjednosti, regionalnoj saradnji i evroatlantskim integracijama.

Mornarica trenutno ima ograničene sposobnosti za izvršenje zadataka zbog zastarjelosti brodova, osmatračkih i komunikacijskih sistema i standarda koje ne ispunjava postojeća oprema, kao i nemogućnosti adekvatnog osnovnog i periodičnog održavanja.

Mornarica ima ograničene sposobnosti nadzora mora zbog tehničke zastarjelosti obalskih osmatračkih radara, nemogućnosti nabavke rezervnih djelova i skupog remonta. Ne postoji mogućnost prenose radarske slike elektronskim putem, sa obalske radaraske osmatračke stanice do operativnog centra Mornarice. Postojeći sistemi nijesu kompatibilni sa sistemima koje koriste zemlje članice EU i NATO, čime je onemogućena razmjena podataka i informacija u realnom vremenu.

Pomorska kontrola teritorijalnog mora i spoljnog morskog pojasa je drugi veliki izazov za odbranu suvereniteta Crne Gore. Nijedna institucija u Crnoj Gori, vojna ili civilna, ne posjeduje sposobnost da efikasno obavlja ovu misiju. Trenutno, Mornarica zadatake kontrole spoljnog morskog pojasa izvršava sa velikim patrolnim brodovima klase “Kotor”, u uslovima

otežanog održavanja, nedovoljnih sredstava za obuku i boravak brodova na moru. Sve ovo je uslovilo da se privremeno u operativnu upotrebu ponovo uvedu dva manja patrolna broda klase „Končar“ i brod za univerzalnu podršku, koji su stari više od 20 godina, a sve u cilju smanjenja operativnih troškova i efikasnije kontrole mora.

Remorker PR-41 jedino je plovilo opremljeno sa savremenom komercijalnom navigaciono-komunikacionom opremom koja omogućava potpunu interoperabilnost sa partnerima i sposobnost traganja i spašavanja na moru u slučajevima udesa vojnih i civilnih brodova ili vazduhoplova.

Mornarica Vojske, ukrcavanje boarding timova

Zbog neadekvatne i zastarjele opreme Mornarica ima ograničene sposobnosti za specijalna dejstva (protivteroristička, protivdiverzantska) i podvodno izviđanje. Nema mogućnosti za protivminska dejstva u lukama i na sidrištima, osim mogućnosti kontradiverzionog pregleda, jer ne posjeduje opremu za detekciju i uklanjanje eksplozivnih naprava i mina.

Bording timovi, koji su u sastavu Pomorskog odreda, imaju mogućnost prekrcaja, ovladavanja i kontrole objekata na moru, ali bez mogućnosti inspekcije ljudi i sredstava, jer nijesu u potpunosti opremljeni sa standardnom profesionalnom ličnom i kolektivnom opremom za osmatranje, komunikaciju i zaštitu.

4.1.4. Mobilnost, pokret i transport

Nabavka višenamjenskih srednjih helikoptera, za izvršenje operativnih zadataka, predstavlja glavni prioritet Ministarstva odbrane.

Odbrambeni sistem treba da ima sposobnost za brzo reagovanje u upravljanju krizama i izvršavanju svojih misija, kako unutar Crne Gore, tako i na regionalnom nivou.

Odbrambene snage trenutno imaju veoma ograničene sposobnost da vazdušnim putem vrše transport snaga i sredstava na taktičkim distancama, naročito u vanrednim situacijama i borbi protiv terorizma. Većina zemalja koristi srednje transportne helikoptere u cilju obezbjeđenja operativne mobilnosti.

Vježba deklarisane čete

Ovakvi srednji helikopteri su najbolje rješenje za Crnu Goru s obzirom na konfiguraciju terena, mogućnost upotrebe iznad vodenih površina, specifičnim uslovima izazvanih ekstremnim vremenskim prilikama i otežanim uslovima korišćenja putne i željezničke infrastrukture . Srednji helikopteri su od vitalne važnosti za reagovanje u slučajevima vanrednih situacija, naročito kod prirodnih katastrofa. To je potvrđeno i u vrijeme velikih snježnih padavina u Crnoj Gori, gdje sami nijesmo imali pravo rješenje.

Takođe, od vitalne je važnosti da pripadnici Vojske budu upoznati i imaju iskustva sa procedurama upotrebe transportnih helikoptera, kao primarnim sredstvom taktičkog prevoza u međunarodnim operacijama.

Pored navedenog, pokret i transport kopnenih snaga je ograničen zbog nedovoljnog broja savremenih transportnih vozila i vozila sa potrebnim nivoom zaštite. Ovo predstavlja kritičan momenat u angažovanju snaga, gdje se zbog limitiranih sposobnosti u brzini manevra može dovesti u pitanje ishod cijele operacije.

4.2. Ministarstvo odbrane

Cilj je da se Ministarstvo odbrane i Vojska reorganizuju i usklade sa najboljim NATO praksama, posebno u dijelu uspostavljanja adekvatne strukture rukovođenja i efikasnog izvršavanja zadataka, i u krajnjem postanu efikasniji i efektivniji.

Ministarstvo odbrane je osnovano 2007. godine. Prethodni period pokazao je da postoji nekoliko ozbiljnih nedostataka u oblasti upravljanja i rukovođenja odbrambenim resursima.

Upravljanje i rukovođenje postojećim procesima u Ministarstvu karakteriše suvišno administriranje, nedovoljno jasna podjela nadležnosti i nejasne funkcionalne veze između organizacionih jedinica. Sadašnja organizacija predstavlja jako centralizovan sistem sa veoma složenom organizacionom strukturom i preklapanjem nadležnosti, što u krajnjem umanjuje efikasnost sistema i efikasno upravljanje resursima.

U skladu sa Zakonom o državnim službenicima i namještenicima, Vlada Crne Gore je usvojila novi Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva odbrane, koji stupio na snagu početkom aprila 2013. godine (Prilog 8).

Novom organizacijom, uspostavljena su tri Direktorata: Direktorat za politiku odbrane, Direktorat za ljudske resurse i Direktorat za materijalne resurse, kojima rukovode generalni direktori. Takođe, uspostavljena je funkcija Državnog sekretara i posebne organizacione jedinice za odnose sa javnošću.

Uvođenjem posebne organizacione jedinice Ministarstva za odnose sa javnošću unaprijediće se komunikacija sa građanima, medijima i nevladinim sektorom, kao i bolje informisanje javnosti o aktivnostima Ministarstva i reformskim procesima sistema odbrane.

Na osnovu Izmjena i dopuna Zakona o odbrani iz 2012. godine, u okviru Ministarstva odbrane uspostavljeno je Odjeljenje za vojno obavještajne i bezbjednosne poslove.

U cilju poboljšanja upravljanja odbrambenim troškovima i boljeg definisanja prioriteta potrebno je raditi na unapređenju funkcija unutrašnje revizije i izgradnje integriteta.
Generalštab VCG je organizaciona jedinica Ministarstva, ali iskustvo pokazuje da mu nedostaju bolji svakodnevni operativni kontrolni sistemi i jača integracija sa ostalim organizacionim jedinicima Ministarstva, prije svega zbog nedostatka kvalitetnog štabnog personala.

Takođe, postoji potreba da se unaprijede sposobnosti kriznog upravljanja i komandovanja Vojskom u kriznim situacijama i operacijama. U tom cilju, uspostaviće se komandno-operativni centar, u okviru GŠ VCG, angažovanjem raspoloživog operativnog i obavještajnog osoblja.

4.3. Materijalni resursi

Direktorat za materijalne resurse Ministarstva odbrane je nosilac upravljanja i planiranja logistike u Ministarstvu odbrane i Vojsci, a Logistička baza je izvršna jedinica logističke podrške. Direktorat čine Direkcije za logistiku, infrastrukturu, informaciono-komunikacione sisteme, standardizaciju i kodifikaciju.

U cilju efikasnijeg korišćenja materijalnih resursa Direktorat za materijalne resurse preuzeo je obaveze iz okvira logistike od Generalštaba (J-4), koji je prethodnim organizacijsko formacijskim promjenama ukinut.

U komande brigade kopnene vojske, Mornarice i Vazduhoplovstva ugrađeni su odsjeci logistike (upravni organi) sa zadatkom da prate stanje resursa i predlažu njihovo održavanje.

Uprkos učinjenom napretku u prethodnom periodu, postojeća organizacija logistike ne omogućava u dovoljnoj mjeri efikasno korišćenje ljudskih i materijalnih resursa. Dupliranje funkcija, dvojno komandovanje i nejasne veze između upravnih i izvršnih organa su glavni nedostaci koji ne omogućavaju efikasno funkcionisanje. Takođe, nepostojanje doktrinarnih dokumenata logistike u značajnoj mjeri otežava uspješno i efikasno funkcionisanje logističke podrške, a kao posljedicu imamo nejasne nadležnosti i odgovornosti organizacionih jedinica u ovom sistemu.

4.3.1. Logistička podrška

Postojeći kapaciteti logistike su veoma ograničeni i karakteriše ih zastarjelost i nepouzdanost sredstava i opreme što značajno otežava izvršavanje osnovnih funkcija logističke podrške. Transportni kapaciteti Logističke baze ne zadovoljavaju potrebne kapacitete za prevoz snaga i sredstava, s obzirom da je prosječna starost motornih vozila preko 20 godina.

Sadašnje održavanje pokretnih stvari opterećeno je brojnim problemima: nenamjenskim angažovanjem ljudstva; nedovoljno obučenim kadrom, prije svega, za održavanje novonabavljenih sredstava; nesrazmjernim odnosom upravnih i izvršnih organa logistike, kao i neadekvatnom starosnom strukturom kadra. Takođe, nedovoljno je razvijena materijalna baza (stacionarna i prenosna radionička oprema je zastarjela, nedostatak rezervnih djelova i dr.) kao i nacionalna logistika, posebno u dijelu održavanja borbene tehnike.

Skladištenje municije i vojne opreme u skladu je u skladu sa propisanim standardima. Za svu municiju koja se nalazi u skladištima Vojske prati se stabilnost baruta na osnovu kolekcije baruta, koja se nalazi u skladištu ubojnih sredstava „Sasovići“. Sredstva su uskladištena po kompatibilnim grupama koja po svemu odgovaraju bezbjednosnim standardima.

Vozila Vojske Crne Gore

Postojeće stanje sistema upravljanja snadbijevanjem opterećeno je znatnim viškovima sredstava, starom tehnikom i nepostojanjem informacionog sistema logistike kojim bi se objedinile informacije o trenutnom stanju sredstava, njihovom kvalitetu, zahtjevima korisnika i mogućnostima efikasnog upravljanja zalihama.

Donošenjem izmjena i dopuna Zakona o odbrani početkom 2012. godine, stvoren je pravni osnov za standardizaciju u oblasti odbrane. Iako još nije započeo proces formalnog prihvatanja NATO standarda, određeni standardi već se implementiraju prilikom učenja stranih jezika, osposobljavanja jedinica po NATO konceptu operativnih cposobnosti (OCC koncept) kao i prilikom nabavke opreme koja je kompatibilna sa opremom saveznika.

U cilju dostizanja interoperabilnosti sa partnerima u materijalnoj sferi i logistici Crna Gora se odlučila za prihvatanje NATO kodifikacionog sistema.
U skladu sa postojećim zakonskim rješenjem Ministarstvo ima nadležnost da organizuje primarnu zdravstvenu zaštitu. Međutim, ovakvo rješenje pokazalo se kao neracionalno i neadekvatno za potrebe Vojske. Poseban problem predstavlja nemogućnost vršenja adekvatne zdravstvene zaštite pripadnika specijalnih snaga, pomorskih diverzanata i vazduhoplovnog kadra. Pored toga, ovakvo rješenje iziskuje velika finansijska sredstva za izvršenje sistematskih pregleda i svih drugih pregleda predviđenih zakonom za pripadnike Vojske. Veoma bitno je naglasiti da ovako zakonsko rješenje ne omogućava adekvatno praćenje zdravstvenog stanja pripadnika Vojske, što može imati veoma negativne posljedice.

4.3.2. Rješavanje viškova vojne opreme i infrastrukture

Rješavanje viškova vojne opreme i infrastrukture će se nastaviti. Ministarstvo odbrane očekuje nastavak vladine politike da se dio finansijskih sredstava od prodaje naoružanja i bivših vojnih nepokretnosti opredijeli za modernizaciju i opremanje Vojske i izgradnju potrebne infrastrukture u vojnim objektima.

Nakon osamostaljenja Crna Gora je u vojnim skladištima zatekla velike količine naoružanja i vojne opreme, tačnije oko 12000 tona municije različitog kalibra. Ove količine predstavljaju veliki problem, prvenstveno u bezbjednosnom smislu (Slika 5). Proces rješavanja zastarjele vojne opreme, municije i ostalih sredstava, koji je započeo prije nekoliko godina, realizuje se neutralizacijom, prodajom ili ustupanjem određenih sredstava civilnim institucijama.

Posebna pažnja posvećuje se procesu neutralizacije koji je u prethodnom periodu uspješno rješavan kroz MONDEM program (UNDP i OEBS), Tehnički sporazum sa vladom SAD i sopstvenim kapacitetima. Pored navdedenih, uništavanje viškova municije realizovaće se i u saradnji sa NATO.
Imajući u vidu bezbjednosni aspekt, učinjen je značajan napor da se sva ubojna sredstva koja predstavljaju višak prenesu sa otvorenog prostora uskladište.

Proces neutralizacije viškova ubojnih sredstava je usporen zbog nepostojanja poligona za uništavanje ubojnih sredstava otvorenom eksplozijom. Očekivanja su, ukoliko se obezbijede potrebna finansijska sredstva i proces neutralizacije nastavi postojećom dinamikom, da se uništenje ubojnih sredstava (preko 4000 tona u višku) završi do kraja 2018. godine. Osim bezbjednosnog aspekta, završetkom ovog procesa umanjiće se potrošnja finansijskih sredstava za obezbjeđivanje i održavanje skladišnih objekata, koji trenutno opterećuju odbrambeni budžet.

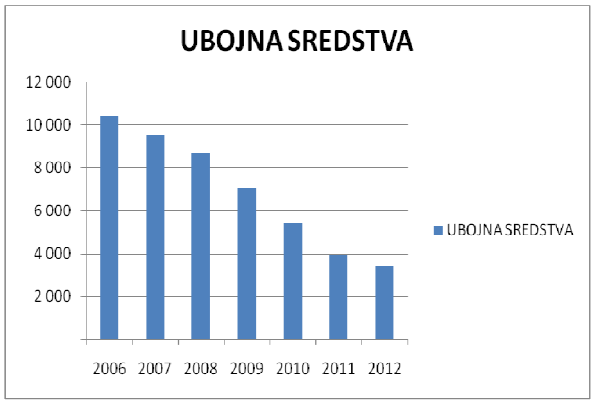

Slika 5: Viškovi ubojnih sredstava (u tonama)

U Vojsci Crne Gore trenutno u višku ima ukupno 950 motornih vozila i inžinjerijskih mašina, 8 vazduhoplova i 8 plovnih objekata i potrebno je proces rješavanja ovih viškova završiti do kraja 2016. godine.

U Crnoj Gori se nalaze 242 lokacije koje je koristila Vojska Crne Gore, sa oko 1450 objekata visokogradnje. Određeni broj lokacija se aktivno koristi, dok veći broj objekata nije u funkciji. Objekti visokogradnje, elektro, vodovodne i druge instalacije na ovim lokacijama su uglavnom zastarjele, neupotrebljive i iziskuju značajna novčana sredstva za održavanje.
Vojne lokacije koje se više ne koriste predate su na raspolaganje Savjetu za privatizaciju Vlade Crne Gore, kako bi se izvršila njihova valorizacija, ali je ostala obaveza njihovog obezbjeđenja i čuvanja. U skladu sa analizama koje je sprovelo Ministarstvo odbrane, za funkcionisanje sistema odbrane potrebna su 23 vojna kompleksa (Prilog 6). Od toga je 19 lokacija dugoročno perspektivno, dok su 4 lokacije privremenog karaktera.

Jedan od magacina u skladištu „Brezovik“ nakon rekonstrukcije

Važno je napomenuti da se na obezbjeđenju lokacija u višku dnevno angažuje značajan broj pripadnika Vojske, kao i drugih privremeno angažovanih lica. Ukupni troškovi za

obezbjeđenje ovih objekata iznose oko 220.000 € na godišnjem nivou i ovaj iznos se izdvaja iz budžeta za odbranu. Osim finansijskih troškova, angažovanje ljudstva na obezbjeđenje ovih objekata ima negativan uticaj na osposobljavanje i izvršavanje osnovnih zadataka pripadnika Vojske.

5. REDEFINISANJE ODBRAMBENIH MISIJA I ZADATAKA

Imajući u vidu spoljno–političke ciljeve, procijenjene rizike i prijetnje, kao i stalne promjene stanja bezbjednosnog okruženja i nedovoljne kapacite odbrambenog sistema, potrebno je izvršiti redefinisanje Misija i zadataka definisanih u najvažnijim strateškim dokumentima.

5.1. Odbrambene misije

Odbrambene misije predstavljaju polaznu osnovu za razvoj Vojske Crne Gore, kao i svih ostalih subjekata na planu odbrane. Vojska Crne Gore je osnovni element sistema odbrane i nosilac odbrane Crne Gore. Odbrambene misije daju odgovor na pitanje koji je cilj i namjena uspostavljanja, razvoja i upotrebe sistema odbrane u očuvanju nacionalnih odbrambenih interesa. Na osnovu Ustavom određene uloge Vojske, spoljno-političkih ciljeva Crne Gore, procijenjenih rizika i prijetnji bezbjednosti i koncepta odbrane Crne Gore, prepoznate su tri misije.

MISIJE ODBRANE CRNE GORE
1. Odbrana Crne Gore kroz aktivnu saradnju sa saveznicima i partnerima
2. Doprinos u izgradnji i očuvanju mira u regionu i svijetu
3. Podrška civilnim institucijama u kriznim situacijama

1. Odbrana Crne Gore kroz aktivnu saradnju sa saveznicima i partnerima

Odbrana nezavisnosti, suvereniteta i teritorijalnog integriteta, predstavlja najvažniju misiju odbrane Crne Gore. Svjesna svojih realnih odbrambenih kapaciteta, iako nije članica NATO Saveza, Crna Gora očekuje pomoć od partnera i saveznika u slučaju oružanog ugrožavanja. Imajući u vidu da je ovo dvostrani proces, i da Crna Gora dijeli zajedničke bezbjednosne vrijednosti sa saveznicima i partnerima, potrebno je dostići sposobnosti i spremnost snaga, za djelovanje sa partnerima i angažovanje u skladu sa članom 5 Vašingtonskog ugovora. Iako je vjerovatnoća oružanog ugrožavanja Crne Gore mala, a imajući u vidu posljedice takve agresije, potrebno je razvijati efikasne odbrambene sposobnosti i sposobnosti podrške savezničkim snagama za djelovanje na teritoriji Crne Gore za potrebe odbrane.

2. Doprinos u izgradnji i očuvanju mira u regionu i svijetu

Demokratizacija društva, slobodno kretanje ljudi i kapitala, vladavina prava i stabilno okruženje su osnovne vrijednosti koje omogućavaju mir i napredak u svijetu. Učešćem u ISAF misiji i drugim međunarodnim operacijama, Crna Gora pokazuje spremnost da preuzme dio odgovornosti za međunarodnu bezbjednost, a u cilju stabilizacije kriza i sprečavanja stradanja ljudi i dobara. Učešćem u međunarodnim operacijama pokazujemo da smo kredibilan partner saveznicima i da dajemo puni doprinos razvoju partnerstva, saradnje i miru u svijetu.

3. Podrška civilnim institucijama u kriznim situacijama

Imajući u vidu rizike i prijetnje koje ugrožavaju dobrobiti društva, Vojska će svojim kapacitetima i sposobnostima pružiti neophodnu podršku civilnim institucijama i stanovništvu u suprotstavljanju različitim vrstama rizika i prijetnji, koje nijesu vojne prirode. Vojska će biti angažovana u situacijama kada civilne sposobnosti nijesu dovoljne za blagovremenu i uspješnu zaštitu i spašavanje ljudi i imovine. Na ovaj način će se postići efikasno i racionalno korišćenje nacionalnih resursa u slučajevima prirodnih i vještački izazvanih katastrofa, borbe protiv terorizma, upotrebe oružja za masovno uništenje i dr.

5.2. Zadaci Vojske

Iz misija odbrane definišu se ključni zadaci Vojske Crne Gore. Zadacima se detaljno razrađuju aktivnosti Vojske, radi potpunog ostvarenja dodijeljenih misija odbrane.

U okviru **1. misije odbrane**, Vojska će izvršavati sljedeće zadatke:

a) Zaštita nezavisnosti, teritorijalnog integriteta i suvereniteta Crne Gore

Vojska Crne Gore će zaštiti i odbraniti suverenost, nezavisnost i teritorijalni integritet u saradnji sa ostalim elementima sistema odbrane, partnerima i saveznicima. U odbrani teritorije i suverenosti Crna Gora će upotrijebiti sve jedinice Vojske i ostale resurse, kako bi se omogućilo narastanje snaga do potrebnog nivoa i prihvat savezničkih snaga, koje bi se angažovale u odbrani Crne Gore.

b) Dostizanje potrebnog nivoa interoperabilnosti snaga sa saveznicima i partnerima

Interoperabilnost sa saveznicima i partnerima je ključni preduslov za funkcionisanje Vojske u okviru sistema kolektivne odbrane. To se posebno odnosi na dostizanje standarda u opremanju i obuci snaga čime se ključno izgrađuju sposobnosti Vojske. Zato je obuka i opremanje deklarisanih snaga po Partnerskim ciljevima jedan od prioritetnih zadataka.

c) Podrška savezničkim snagama (Host nation support)

Učešće u kolektivnoj odbrani zahtijeva identifikaciju i pripremu određenih infrastrukturnih kapaciteta, obezbjeđenje logističke podrške savezničkim snagama prilikom odbrane Crne Gore, u skladu sa članom 5 Vašingtonskog sporazuma ili kada bi izvodile operaciju u blizini Crne Gore. Radi potpunog sagledavanja mogućnosti za ovu namjenu, Ministarstvo odbrane će izraditi katalog sposobnosti, gdje će biti uvršteni najvažniji državni i institucionalni kapaciteti Crne Gore.

U okviru **2. misije odbrane**, Vojska će izvršavati sljedeće zadatke:

a) Učešće u međunarodnim operacijama i misijama

Crna Gora je prepoznala činjenicu da djelovanje izvan granica svoje teritorije na gašenju kriznih žarišta u svijetu predstavlja doprinos miru i bezbjednosti na nacionalnom i međunarodnom nivou. U tom cilju Crna Gora će prema svojim mogućnostima obezbijediti obučene i opremljene snage koje će zajedno sa saveznicima učestvovati u međunarodnim operacijama, u skladu sa međunarodnim pravom.

Načelnik Generalštaba prima raport od komandira jedinice angažovane u misiji ISAF

b) Kontrola naoružanja u skladu sa međunarodnim sporazumima

Crna Gora je posvećena sprovođenju međunarodnih ugovora o kontroli naoružanja, razoružanju i borbi na sprečavanju širenja oružja za masovno uništenje, kao važnom činiocu međunarodne bezbjednosti i stabilnosti.

Crna Gora je aktivan učesnik u:

- aktivnostima i inicijativama međunarodnih organizacija koje žele ukloniti svaku mogućnost nezakonite trgovine oružjem,
- inicijativama međunarodnih organizacija koje limitiraju proliferaciju malog i lakog oružja u zemljama u razvoju,
- sporazumima koji zabranjuju širenje oružja za masovno uništenje.

Na ovaj način želimo doprinijeti izgradnji mjera povjerenja i bezbjednosti u svijetu, te zaštiti ljudi i materijalnih dobara.

c) Učešće u međunarodnoj vojnoj saradnji radi razvijanja povjerenja i partnerstva

Ključni nosioci vojne saradnje Crne Gore su vojni i odbrambeni dio misije Crne Gore pri NATO, vojni izaslanici, i predstavnici MO u međunarodnim organizacijama. Pored stalnih vojno-diplomatskih predstavništava, vojna saradnja realizuje se kroz aktivnosti: vojnih delegacija koje predvode najviši vojni rukovodioci, radnih i ekspertskih grupa iz pojedinih oblasti, bilateralnih i multilateralnih vojnih vježbi, posjetama brodova, specijalističkih studija, konferencija, simpozijuma i seminara iz oblasti odbrane i bezbjednosti.

U okviru **3. misije odbrane**, Vojska će izvršavati sljedeće zadatke:

a) Podrška civilnim institucijama prilikom prirodnih i vještački izazvanih katastrofa

Vojska će pružati podršku državnim institucijama i stanovništvu u slučajevima prirodnih i vještački izazvanih katastrofa, kada one ne budu mogle sa svojim resursima adekvatno odgovoriti.

Pripadnici Vojske prilokom pružanja pomoći stanovništvu

b) Podrška policiji u borbi protiv terorizma

Vojska će pružati podršku policiji i drugim državnim organima u slučajevima ugrožavanja nacionalne bezbjednosti terorizmom, u skladu sa Ustavom i zakonima Crne Gore.

c) Podrška u akcijama traganja i spašavanja

Vojska će pružati podršku civilnim službama (policiji i snagama za djelovanje u vanrednim situacijama) u akcijama traganja i spašavanja kada nemaju dovoljno kapaciteta, kako bi se spriječile ili smanjile patnje i stradanja ljudi i materijalnih dobara.

6. PRAVNO UREĐENJE SISTEMA ODBRANE

Postojeću zakonsku regulativa u oblasti odbrane potrebno je prilagoditi u sljedećim područjima:

- Područje angažovanja snaga bezbjednosti Crne Gore izvan nacionalne teritorije,

- Područje propisa u oblasti finansijske regulative.

Pravni okvir odbrambenog sistema Crne Gore uređen je Ustavom Crne Gore, Strategijom nacionalne bezbjednosti, Strategijom odbrane, Zakonom o odbrani, Zakonom o Vojsci Crne Gore i Zakonom o upotrebi jedinica Vojske Crne Gore u međunarodnim snagama i učešću pripadnika civilne zaštite, policije i zaposlenih u organima državne uprave u mirovnim misijama i drugim aktivnostima u inostranstvu.

O upotrebi jedinica Vojske u međunarodnim snagama odlučuje Skupština Crne Gore, na predlog Savjeta za odbranu i bezbjednost i te jedinice se popunjavaju po principu dobrovoljnosti.

Zakonska regulativa propisuje da se za vrijeme vanrednog ili ratnog stanja u Crnoj Gori ne može donijeti odluka o upotrebi jedinica Vojske u međunarodnim snagama. Takođe, propisano je da ako se bitno promijene okolnosti za sprovođenje aktivnosti jedinica Vojske u međunarodnim snagama ili ako su jedinice Vojske izložene krajnjoj opasnosti ili u slučaju proglašenja vanrednog ili ratnog stanja u Crnoj Gori, odluku o nastavku učešća, odnosno povlačenju jedinica Vojske, donosi Skupština, na predlog Savjeta za odbranu i bezbjednost.

U nastavku evroatlantskih integracija potrebno je prilagoditi zakonsku regulativu za učešće u međunarodnim misijama i operacijama, posebno u dijelu koji se odnosi na obavezu učešća Crne Gore u operacijama kolektivne odbrane.

Sadašnja zakonska regulativa u oblasti finansija ne omogućava prenos nadležnosti sa Ministra odbrane na niže nivoe, što umanjuje efikasnost u donošenju odluka i usporava implementaciju istih.

7. KLJUČNI PRIORITETI RAZVOJA SISTEMA ODBRANE

Reorganizacija Ministarstva odbrane i Vojske je ključni prioritet kojim će se uspostaviti adekvatne strukture koje će omogućiti efikasnije funkcionisanje i upravljanja procesima i programima. To podrazumijeva i iznalaženje modela za efikasnije upravljanje ljudskim i materijanim resursima, što će u krajnjem omogućiti efikasnije i ekonomičnije upravljanje i raspolaganje odbrambenim troškovima.

Razvoj relevantnih vojnih sposobnosti i uspostavljanje sistema nadzora mora i vazdušnog prostora predstavljaju ključni izazov za obezbjeđenje suverenosti nad teritorijom Crne Gore i efikasnom razmjenom podataka sa partnerima i saveznicima.

Reorganizacija Vojske i prelazak na bataljonsku organizaciju obezbijediće efikasniju strukturu jedinica Vojske, prilagođenu širokom spektru bezbjednosnih izazova i standardima savremenih armija.

Prioritet u modernizaciji, opremanju i obučavanju Vojske biće na implementaciji Partnerskih ciljeva i dostizanje potrebnih sposobnosti za izvršenje dodijeljenih misija i zadataka.

7.1. Ministarstvo odbrane

U cilju efikasnijeg iskorišćenja resursa i poboljšanja upravljanja programima i procesima, nastaviće se proces prilagođavanja i poboljšanja postojeće strukture Ministarstva kroz:

- Integraciju pojedinih djelova Ministarstva i Generalštaba na način da se jedinstveno kreiraju funkcionalne cjeline u oblasti ljudskih i materijalnih resursa, obavještajno bezbjednosne i finansijske službe, a da se pri tom obezbijede funkcije Generalštaba;
- Decentralizaciju upravljanja procesima i prenos dijela nadležnosti na niže nivoe;
- Unapređenje kapaciteta za borbu protiv korupcije, u skladu sa nacionalnom *Strategijom za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala* i međunarodnim obavezama. Poseban naglasak biće na unapređenju obuke civilnog i vojnog osoblja u ovoj oblasti, poboljšanju koordinacije rada organa zaduženih za kontrolu, kao i na jačanju transparentnosti sprovođenja postupaka nabavki i realizaciji odbrambenih troškova.

Prioriteti u razvoju će biti:

- Razvoj vojno-obavještajnog sistema (Prilog 2);
- Razvoj novouspostavljene organizacione jedinice za odnose s javnošću u Ministarstvu,
- Uspostavljanje Komandno operativnog centra, za neprekidno komandovanje Vojskom u operacijama i reagovanjima na krize, u okviru Generalštaba.

Funkcionalna reorganizacija Ministarstva odbrane treba da omogući povezivanje i poboljšanje različitih operativnih sposobnosti odbrane unutar sistema, optimalno i efikasnije korišćenje resursa i smanjenje administracije.

7.2. Reorganizacija Vojske

Buduća struktura Vojske potrebno je da obezbijedi harmonizovan odnos potreba sistema odbrane i mogućnosti razvoja savremeno opremljenih i osposobljenih snaga koje će biti sposobne da odgovore bezbjednosnim izazovima. Uvažavajući demografski kapacitet države i

opredjeljenje za učlanjenje u evropske i evroatlantske institucije, Vojska će zadržati već konstituisane vidovske jedinice, bez klasičnih vidovskih komandi. Veličina mirnodopskog sastava Vojske i dalje će biti u skladu sa potrebama i mogućnostima Crne Gore i kretaće se oko 0,3% populacije.

Novom organizacijom Vojske biće zadržan strategijski i taktički nivo. U redovnom stanju Generalštab će obezbijediti neprekidnost komandovanja, razvoja i održavanja borbenih sposobnosti Vojske, implementacijom politike odbrane, izradom doktrinarnih dokumenata, vojno-vojnom saradnjom i drugim poslovima iz oblasti odbrane. Generalštab će biti glavni stručni i savjetodavni organ Ministra odbrane i Savjeta za odbranu i bezbjednost za vojna pitanja.

U okviru Generalštaba Vojske Crne Gore biće uspostavljen Komandno-operativni centar (KOC), koji će omogućiti neprekidnost komandovanja jedinicama Vojske u izvršenju tekućih operacija u zemlji i inostranstvu.

Ukidanjem brigadne organizacije osnovu organizacione strukture Vojske predstavljaće bataljon, odnosno ekvivalentni sastavi u mornarici i vazduhoplovstvu.

Pripadnici Vojske na zadatku

Jedinstven sistem komandovanja i kontrole, u cilju efikasnog komandovanja svim snagama Vojske u zemlji i inostranstvu, obezbijediće se kroz završetak projekta integrisanog sistema nadzora mora i vazduha, formiranjem Komandno- operativnog centra i uspostavljanjem jedinstvenog komandno informacionog sistema (Prilog 3). Na ovaj način obezbijediće se integracija i uvezivanje svih komponenti Vojske, u modularnu strukturu, pogodnu za združeno djelovanje u izvođenju operacija različitog karaktera.

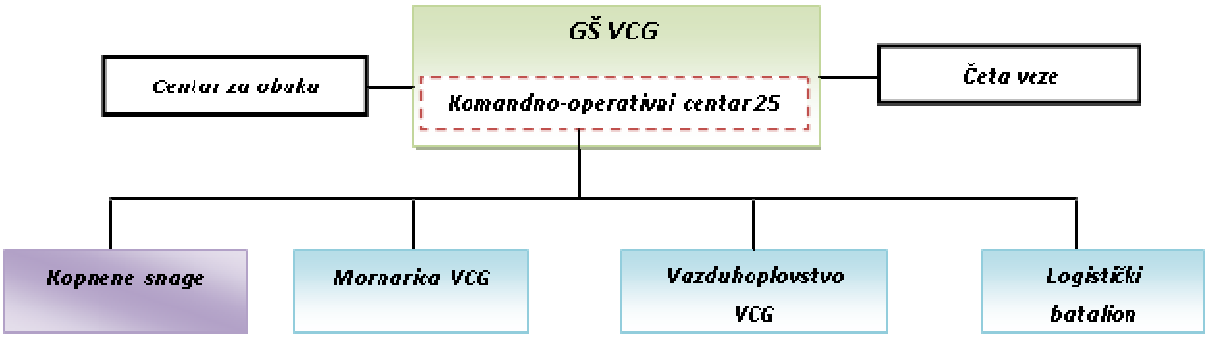

Slika 6: Buduća struktura Vojske

Ovako uspostavljena struktura Vojske (Prilog 4) usloviće potrebu za modelovanjem i združivanjem snaga u zavisnosti od konkretnog zadatka i izazova. Osnovna jedinica za modelovanje biće deklarisana četa koja se obučava i ocjenjuje po NATO standardima

Dinamika procesa reorganizacije Vojske i prilagođavanja budućem konceptu odbrane, zavisiće od visine dodijeljenih sredstava za odbrambene troškove, rješavanja viška vojne opreme i infrastrukture, kao i projektovanog razvoja kadra za potrebe učešća u dodijeljenim misijama i operacijama. Razvojnim dokumentima odredиće se dinamika i način reorganizacije Vojske. Realno je očekivati da se uspostavljanje nove organizacione strukture Vojske završi do kraja 2014. godine.

7.2.1. Kopnene snage

Kopnene snage će razvijati manje, mobilne, održive, rasporedive i interoperabilne jedinice.

Kopnene snage su najbrojniji vid Vojske namijenjen da brani kopno Crne Gore u sadejstvu sa vazduhoplovstvom, mornaricom i ostalim snagama odbrane. Na organizaciju i razvoj kopnenih snaga utiču procijenjeni izazovi, konfiguracija terena, veličina državne teritorije, karakteristike savremenih oružnih sukoba i kriznih situacija i međunarodno preuzete obaveze.

Obuci kopnenih snaga se pridaje posebna pažnja

Nova struktura kopnenih snaga omogućiće efikasnije komandovanje kroz smanjenje broja nivoa odlučivanja, uravnoteženiju popunu jedinica, efikasniju i ekonomičniju obuku i modernizaciju ovih snaga.
Osnovu za izradu nove organizacione strukture kopnenih snaga činiće formacijska struktura deklarisanih sastava po partnerskim ciljevima, koji se osposobljavaju i ocjenjuju NATO standardima .

Prelazak sa brigadnog na bataljonski nivo struktuiranja snaga omogućiće povoljniju popunu i stvaranje sastava efikasnijih operativnih sposobnosti. Ukidanjem komande brigade smanjiće se broj personala koji učestvuje u procesu donošenja odluka. To neće negativno uticati na kvalitet odluka, već će se time stvoriti mogućnost povoljnijeg rasporeda stručnog kadra na ključnim dužnostima i skratiti put od donosioca do izvršioca odluka. Očekivati je da prelazak na bataljonski nivo organizacije obezbijedi povoljnije uslove za plansku, organizovanu, jedinstvenu, svrsishodnu i uspješnu upotrebu snaga u konkretnoj operativnoj situaciji i datom vremenu i prostoru.

Kopnene snage (Prilog 4) čine pješadijski bataljon, četa vojne policije, obavještajno-izviđačka četa i počasna garda. Kopnene snage neće imati jedinstvenu komandu već će funkcionisati kao samostalni sastavi koji će komandno biti potčinjeni načelniku Generalštaba. Iz sastava pješadijskog bataljona i čete vojne policije deklarisaće se snage za angažovanje u međunarodnim misijama i operacijama. Osnovnu snagu pješadijskog bataljona činiće dvije čete, koje se obučavaju po NATO standardima, koje shodno preuzetim obavezama u partnerskim ciljevima treba da dostignu spremnost za izvođenje zadataka u okviru NATO do 2017. godine.

Novom organizacijskom strukturom Vojske će se izvršiti integrisanje dijela Čete specijalnih snaga sa Četom vojne policije u jednu vojnopolicijsku jedinicu. Četa vojne policije je jedinica namijenjena za obavljanje policijskih[3] i vojnopolicijskih poslova iz domena sprovođenja propisanih tehničkih mjera za identifikovanje i procesuiranje počinioca krivičnih djela (kriminalističko-tehničke radnje), fizičkog obezbjeđenja ministra odbrane, načelnika Generalštaba, stranih vojnih i državnih zvaničnika i delegacija koje borave u posjeti Ministarstvu odbrane i Vojsci.

Novom organizacijskom strukturom Vojske će se izvršiti integrisanje izviđačkih cjelina Čete specijalnih snaga i Čete za elektronsko izviđanje u Obavještajno-izviđačku četu. Obavještajno-izviđačka četa je organska sposobnost Vojske koja, u cilju dostizanja interoperabilnosti na vojno-obavještajnom polju i u skladu sa preuzetim partnerskim ciljevima, razvija sposobnosti za prikupljanje vojno-obavještajnih podataka neophodnih za donošenje odluka o upotrebi jedinica Vojske. Obavještajno-izviđačka četa predstavlja osnovu za kreiranje privremenih vojno-obavještajnih sastava, koji bi se angažovali za pružanje obavještajne podrške jedinicama Vojske Crne Gore angažovanim u međunarodnim misijama i operacijama.

Počasna garda je namijenjena za izvršenje vojnih počasti, zadataka koji proističu iz državnog protokola i zaštitu lica i objekata od posebnog značaja u kriznim situacijama.

Reorganizacija kopnenih snaga realizovaće se kroz plansko smanjivanje jedinica, napuštanje i smanjenje nepotrebnih infrastrukturnih lokacija, brojno smanjenje komandi i popunu novoformiranih jedinica sa nedostajućim kadrom.

7.2.2. Vazduhoplovstvo

Sa reorganizacijom Vazduhoplovstva obezbjediće se nadzor, kontrola i zaštita vazdušnog prostora u saradnji sa saveznicima, poboljšanje mobilnosti jedinica i unapređenje sposobnosti za reagovanje u kriznim situacijama.

Vazduhoplovstvo je vid Vojske namijenjen za nadzor, kontrolu i zaštitu vazdušnog prostora Crne Gore kroz saradnju sa zemljama iz regiona, partnerima i saveznicima. Pored navedenog, vršiće podršku kopnenim snagama, mornarici i civilnim institucijama. Vazduhoplovstvo će u svom sastavu imati helikoptere, sisteme lake protivvazduhoplovne odbrane i sistem za osmatranje vazdušnog prostora.

Glavni izazov predstavljaće uspostavljanje savremenog operativnog centra koji će imati sposobnosti neprekidnog praćenja situacije u vazdušnom prostoru kroz prikupljanje podataka iz sopstvenih izvora i njihovu razmjenu sa crnogorskim civilnim vazduhoplovnim subjektima, NATO, susjedima i budućim komandno operativnim centrom. Ovo podrazumijeva nabavku novog savremenog radara koji će omogućiti integrisanje radarske slike na nacionalnom i regionalnom nivou i razmjenu podataka sa NATO. Vlada Crne Gore je uvažila preporuke koje su proizvod konsultacija sa NATO ekspertima i opredijelila lokaciju Vrsuta, iznad Bara, kao optimalno rješenje za postavljanje vojnog radara za nadzor vazdušnog prostora.

[3] Kontrola vojnog reda i discipline i suzbijanje kriminalnih radnji u kasarnama i vojnim objektima, kontrola vojnog putnog saobraćaja i pratnja vojnih transporta i klasifikovanih dokumenata.

Zaštita vazdušnog prostora („Air Policing“) danas je jedan od najvažnijih i najsloženijih izazova s kojim se zemlja suočava. Imajući u vidu, položaj i veličinu prostora, moguće prijetnje ugrožavanja vazdušnog prostora, kao i održivost i stanje postojećih vazduhoplova, Crna Gora se opredijelila da u svom sastavu neće imati borbene avione a zaštitu vazdušnog prostora rješavaće u okviru kolektivnog sistema bezbjednosti. Postojeći avioni G-4 će biti povučeni iz operativne upotrebe.

Helikopterska jedinica Vojske Crne Gore

S obzirom na ukazanu potrebu, Vazduhoplovstvo će razvijati sposobnosti taktičkog transporta, traganja i spašavanja na kopnu i moru, medicinske evakuacije i gašenja požara.

Zbog toga prioritetan cilj predstavlja nabavka srednjih višenamjenskih helikoptera.
Vazduhoplovstvo će prilikom izvođenja zadataka zaštite vazdušnog prostora obezbijediti kontrolu vođenja savezničkih aviona kroz vazdušni prostor Crne Gore i razvijati druge elemente podrške, prije svega sposobnosti traganja i spašavanja.

S obzirom da nije racionalno da Crna Gora ima kapacitete PVO teritorije u cjelini, vazduhoplovstvo će razvijati sistem zemaljske protivvazduhoplovne zaštite jedinica i vitalnih objekata države, sa postojećim sistemima koje je neophodno modernizovati.
Sposobnosti Vazduhoplovstva VCG će se dostizati kroz aktivnosti na prilagođavanju oraganizacijsko formacijske strukture za integraciju u kolektivni sistem bezbjednosti i opremanje istog neophodnim višenamjenskim helikopterima i sredstvima za nadzor i kontrolu vazdušnog prostora, kroz regionalni pristup. S obzirom na ekonomske mogućnosti zemlje, kapacitet vazduhoplovnih snaga, stanje postojeće tehnike i nerentabilnost njene upotrebe, pitanje zaštite vazdušnog prostora (VaP) rješavaće se u okviru kolektivnog sistema bezbjednosti.

7.2.3. Mornarica

Izgradnjom sposobnosti Mornarice obezbijediće se nadzor mora, a efikasnost zaštite interesa Crne Gore na moru će dobiti nov kvalitet sa nabavkom novih patrolnih brodova kroz prodaju ili konverziju postojećih plovnih objekata Mornarice.

Mornarica je vid Vojske namijenjen za nadzor i zaštitu suvereniteta unutrašnjih morskih voda i teritorijalnog mora, kao i zaštitu suverenih prava Crne Gore u spoljnom morskom pojasu i epikontinentalnom pojasu.

Suverenitet na moru obuhvata nesmetano vršenje funkcija komandovanja, kontrole i komunikacija (C2I), elektronskog nadzora i kontrole teritorijalnog mora, i funkcija prisustva snaga Mornarice na moru.

Realizacijom projekta „Mornarički informacioni upravljački sistem - MIMS“, uz saradnju sa SAD, obezbijediće se potrebni uslovi za integrisani nadzor mora i C2I sistema. C2I sistem će omogućiti stalno praćenje crnogorskog teritorijalnog mora i epikontinentalnog pojasa i elektronsku razmjenu podataka u realnom vremenu, sa državnim institucijama i zemljama u okviru Jadransko-jonske regije, NATO i EU. To će biti dio nacionalnog komandno informacionog sistema u budućem Komandno- operativnom centru.

Prisustva snaga Mornarice na moru do nabavke dva nova ili savremena partolna broda, biće realizovana uvođenjem u operativnu upotrebu dva broda klase “Končar” i jednog univerzalnog transportnog broda[4]. Patrolni brodovi će biti povučeni iz operativne upotrebe.

Mornarica Vojske na međunarodnoj vježbi

Obezbjeđenje finansijskih sredstava za kupovinu dva nova ili savremenija patrolna broda, predstavlja glavni izazov i dugoročno bi riješio problem funkcije prisustva na moru, odnosno zaštitu suvereniteta u teritorijalnom moru, prava i interesa u spoljnom (12-24 NM) i epikontinentalnom pojasu Crne Gore na ekonomski efikasan i operativno efektivan način. Obezbjeđenje potrebnih sredstava i realizacija ovog projekta planira se izvršiti kroz prodaju ili konverziju postojećih plovnih objekata mornarice.

Mornarica će planirati opremanje i razvoj protivminskih ronilaca za protivminska dejstva u cilju zaštite luka i sidrišta od eventualnih terorističkih napada.

Mornarica će u saradnji sa nadležnim civilnim institucijama i zemljama regiona razvijati sposobnosti za reagovanje u različitim kriznim situacijama, prije svega u operacijama traganja i spašavanja (SAR), ekološkim incidentima i borbi protiv terorizma.

7.3. Ljudski resursi

Proces upravljanja ljudskim resursima potrebno je razvijati u pravcu zadržavanja i pridobijanja kadra i stvaranja uslova za omogućavanje profesionalnog razvoja svakog pripadnika MO i VCG, kao i kvalitetan život i brigu o porodici.

[4] Dvije raketne topovnjače i jedan pomoćni brod PO-91, koji su prethodnim izmjenama bili stavljeni van operativne upotrebe.

7.3.1. Poboljšanje upravljanja ljudskim resursima

Ministarstvo odbrane treba da usmjeri svoje napore ka razvoju politika upravljanja ljudskim resursima, dok implementacija istih politika treba da bude u nadležnosti Vojske. Kroz dugoročno planiranje izgraditi sistem profesionalnog razvoja i predvidive karijere svakog pripadnika Vojske, koji će omogućiti planiranje usavršavanja po principu „naredna dužnost-usavršavanje".

Izmjenom postojeće organizacijske strukture i formacije Vojske uskladiti „formacijsko mjesto-čin" kako bi se postigla odgovarajuća piramidalna struktura činova. U cilju uspostavljanja održive piramide oficirskih činova, potrebno je da Ministarstvo odbrane uloži dodatne napore kako bi se u kratkom periodu regrutovao veći broj oficira, kao i da kreira različite karijerne puteve, sa rezultatom da se najbolje ocijenjenim oficirima obezbijedi napredovanje u službi. Postojeće rješenje napredovanja oficira po automatizmu nakon ispunjavanja formalnog zahtjeva, propisanog odredbama Zakona o Vojsci, potrebno je urediti u skladu sa realnim potrebama Vojske CG. U skladu sa tim, neophodno je razviti mehanizme koji će omogućiti da na osnovu individualnih sposobnosti i rezultata pokazanih tokom obavljanja zadataka samo najbolji napreduju.

Kada se radi o regrutovanju podoficirskog kadra, nastaviće se sa procesom regrutovanja najkvalitetnijih vojnika po ugovoru. Podoficirska karijera počinje da se razvija nakon pohađanja Osnovnog podoficirskog kursa, a završava se pohađanjem Visoke podoficirske škole, gdje podoficiri stiču sposobnosti za vršenje dužnosti glavnih podoficira i podoficira na štabnim dužnostima na svim nivoima.

U cilju razvijanja mjerljivih mehanizma realnog i objektivnog ocjenjivanja pripadnika Vojske, potrebno je dodatno unaprijediti Pravilnik za ocjenjivanje pripadnika Vojske. Na taj način ocjenjivanje pripadnika Vojske predstavljaće stimulans za uspješno vršenje radnih zadataka sa krajnjim ciljem uspostavljanja sistema koji favorizuje znanje, obučenost i sposobnosti.

Analizirajući postojeću strukturu kadra očekivanja su da se uravnotežena struktura dostigne do 2020. godine sa odnosom: oficiri:podoficiri:vojnici po ugovoru = 1:2,5:3,5. Pri tome, posebnu pažnju treba posvetiti specifičnostima pojedinih vidova i službi, gdje neće biti moguće u potpunosti primijeniti ovaj odnos.

Osim toga, veoma je značajno uspostaviti mehanizme planskog odliva postojećeg kadra. Ovo bi omogućilo prijem mladih oficira i vojnika po ugovoru, čime bi se postigla optimalna struktura personala, koja bi bila usklađena sa misijama i zadacima Vojske. Na ovaj način obezbjedila bi se povoljnija starosna struktura pripadnika Vojske.

S obzirom na napore koje je Ministarstvo odbrane uložilo u razvijanje inicijative za rodnu ravnopravnost u sekotru odbrane i bezbjednosti, značajno je konstatovati napredak u dijelu zastupljenosti žena u sistemu odbrane. Govoreći o rodnoj strukturi vojnika po ugovoru, učešće žena u VCG je na nivou savremenih armija, dok su žene slabije zastupljene u strukturi podoficira i oficira. U tom cilju potrebno je razviti mehanizme koji će omogućiti ravnomjerniju zastupljenost žena u strukturi podoficirskog i oficirskog kadra.

U cilju kvalitetnog upravljanja ljudskim resursima, Ministarstvo odbrane će i ubuduće voditi računa o kvalitetu životnog standarda svojih pripadnika na način što će se kroz valorizaciju

neperspektivne vojne imovine rješavati stambene potrebe pripadnika Ministarstva odbrane i Vojske Crne Gore.

7.3.2. Unapređenje sistema obrazovanja kadra

Jedan od prioriteta u budućem sistemu vojnog obrazovanja oficira je razvoj kapaciteta za profesionalno vojno obrazovanje oficira u postojećem visokoobrazovnom sistemu Crne Gore. U skladu sa navedenim, programi obrazovanja na visoko obrazovnim institucijama bi obuhvatili i vojno obrazovanje. Na taj način bi budući oficiri stekli licencirano obrazovanje. Ovakav vid obrazovanja bi se omogućio sklapanjem odgovarajućih partnerskih aranžmana između Ministarstva odbrane i Univerziteta Crne Gore, čime bi se, uz školovanje kadeta na vojnim akademijama partnerskih zemalja, obezbijedio dovoljan broj mlađeg vojnog kadra, odnosno adekvatno popunjavanje rodova i službi VCG.

Crnogorski kadeti

Kada je riječ o najvišim nivoima usavršavanja, na komandno-štabna i štabna usavršavanja (ratne koledže) upućivaće se isključivo personal koji je planiran za liderske dužnosti, a personalu koji treba da upravlja politikama i programima omogućiti usavršavanje na magistarskim i doktorskim studijama. Za unapređivanje liderskih sposobnosti Crna Gora neće razvijati poseban vojno-obrazovni sistem, već će koristiti kapacitete NATO i partnerskih zemalja.

7.4. Materijalni resursi

U zavisnosti od potreba i promjena u VCG mijenjaće se i projektovati organizaciona i funkcionalna struktura logistike, a sve sa ciljem racionalnog i uspješnog upravljanja resursima.

Direkcija za materijalne resurse je odgovorna za razvoj politike upravljanja procesima unapređenja logistike, opremanja i modernizacije, standardizacije i investicionog održavanja. S druge strane, Vojska treba da preuzme izvršne funkcije i sprovođenje operativnih zadataka podrške održavanju i unapređenju vojnih sposobnosti.

U cilju efikasnijeg korišćenja resursa potrebno je:

- integrisati upravljanje logističkom podrškom, na način da Odjeljenje za logistiku obavlja poslove u funkcionalnoj cjelini Direktorata za materijalne resurse, a komandno bude potčinjena načelniku Generalštaba,
- smanjiti broj funkcionalnih veza i nivoe odlučivanja,
- jasno definisati odgovornosti, ovlašćenja i nadležnosti na svim nivoima odlučivanja,
- normativno urediti sistem logistike i oblikovati njenu strukturu.

7.4.1. Logistička podrška

Razvoj logističke podrške zavisiće od promjena u postojećoj strukturi VCG, odnosno od dodijeljenih logističkih funkcija koje Ministarstvo odbrane neće više izvršavati.
Struktura Logističke baze biće prilagođena dodijeljenim misijama i zadacima i biće organizovana na bataljonskom nivou. U okviru Mornarice i Vazduhoplovstva biće zadržani sadašnji elementi logističke podrške. U cilju efikasnijeg upravljanja zalihama i poboljšanja snadbijevanja planira se uvođenje integrisanog logističkog informacionog sistema.

Izvršiće se optimizacija infrastrukturnih objekata koje koriste elementi logističke podrške. Jedan od prvih koraka u tom smjeru je smanjenje broja skladišnih kapaciteta (sa sadašnjih 9 na 3), kao i napuštanje određenog broja objekata koji se neće koristiti u budućnosti.

Osim primarnog nivoa zaštite, potrebno je izmjenom zakona, jedinici za sanitetsku podršku dati nadležnost za realizaciju određenih sadržaja specifične zdravstvene zaštite. Prije svega ovdje se misli na mogućnost praćenja zdravstvenog stanja zaposlenih i sprovođenje sistematskih, prethodnih, periodičnih i kontrolnih pregleda pripadnika Vojske. Osim poboljšanja zdravstvene zaštite pripadnika Vojske, ovo će omogućiti i dostizanje sposobnosti za angažovanje medicinskog personala u okviru modula ROL-1 u međunarodnim misijama i pomoći civilnim institucijama u vanrednim situacijama.

Za podršku zemlje domaćina definisaće se kapaciteti koje je potrebno obezbijediti za prihvat snaga saveznika. Pružanje logističke podrške snagama koje su angažovane van teritorije Crne Gore regulisaće se potpisivanjem odgovarajućih sporazuma sa partnerima i saveznicima.

7.4.2. Naoružanje i oprema

Ključni prioriteti opremanja i modernizacije :

- Nabavka opreme za deklarisane snage,

- Modernizacija Komandno-operativnog centra,

- Nabavka višenamjenskih helikoptera,

- Nabavka savremenog radara za nadzor vazdušnog prostora i izgradnju operativnog centra u vazduhoplovstvu,

- Nabavka patrolnih brodova.

Glavni prioriteti opremanja Vojske biće usmjereni ka povećanju mobilnosti, pokreta i zaštite pojedinca i jedinica, rješavanje pitanja nadzora mora i vazdušnog prostora i unapređenje komandno - informacionih sistema.

Dugoročnim planom razvoja odbrane definisaće se dinamika i razvoj budućih sposobnosti kroz:

- opremanje deklarisanih snaga za učešće u međunarodnim operacijama u skladu sa dinamikom ispunjavanja partnerskih ciljeva,
- korišćenje razvojnih projekata koje omogućava međunarodna saradnja,
- razvoj jedinstvenog sistema komande i kontrole.

Upoznavanje kadeta sa naoružanjem

Za opremanje i modernizaciju deklarisanih snaga, u desetogodišnjem periodu potrebno je izdvojiti oko 70 miliona eura, bez infrastrukturnih troškova (Prilog 7). Finansiranje troškova opremanja planirano je obezbijediti kroz odbrambeni budžet, donacije i prihode ostvarene prodajom naoružanja i vojne opreme.

7.4.3. Infrastruktura

U idućem periodu razvoj infrastrukture biće usmjeren na:

a) Optimizaciju infrastrukturnih objekata

Predviđeno je da do 2017. godine kopnene snage raspolažu sa 4-5 kasarni, Mornarica će biti stacionirana u Baru, dok će Vazduhoplovstvo zadržati postojeću lokaciju. Logistička baza će razvijati svoje kapacitete na tri lokacije.

b) Podizanje standarda rada i smještaja pripadnika Vojske

U cilju podizanja standarda rada i unapređenja obuke nastaviće se sa procesom infrastrukturnog uređenja kasarni i poligona.

c) Unapređenje skladištenja ubojnih sredstava

Proces unapređenja sigurnog skladištenja ubojnih sredstava nastaviće se modernizacijom skladišta „Brezovik“, gdje će dinamika radova zavisiti od raspoloživih finansijskih sredstava. Potrebno je ubrzati napuštanje i smanjenje broja pojedinih skladišnih kapaciteta.

d) Podizanje standarda pripadnika Vojske

U cilju poboljšanja standarda profesionalnih vojnika i njihovih porodica nastaviće se izgradnja stambenih jedinica.

7.5. Odbrambeni troškovi

Za uspješan nastavak reforme sistema odbrane, modernizacije Vojske i dostizanja potrebnog nivoa interoperabilnosti, obezbjeđenje stabilnog odbrambenog budžeta postaje imperativ u uslovima ekonomske krize.

U cilju dostizanja uravnoteženog i održivog odbrambenog budžeta potrebno je:

a) obezbijediti održivu strukturu troškova 50:30:20

Ministarstvo odbrane je opredijeljeno da se do 2017. godine uspostavi struktura odbrambenih troškova za personal oko 60%, za operativne troškove oko 25% i za opremanje i

modernizaciju oko 15%. Planirano je da se ciljana struktura odbrambenih troškova u odnosu 50:30:20 dostigne do 2020. godine.

b) obezbijediti izdvajanje za odbrambeni budžet na nivou do 1.4% BDP

Imajući u vidu činjenicu da je ekonomski rast usporen zbog ekonomske krize i da se rast BDP neće odvijati predviđenom dinamikom, potrebno je obezbijediti uravoteženu i održivu strukturu odbrambenih troškova. U periodu nižeg rasta BDP (sljedeće dvije – tri godine) potrebno je težiti izdvajanju od 1,2-1.3% za troškove odbrane sa pozitivnim i progresivnim trendom rasta i dostizanja nivoa izdvajanja od 1,4% od ukupnog BDP (bez vojnih penzija).

Ovakvim pristupom uspostavila bi se uravnotežena struktura odbrambenih troškova, koja bi omogućila realizaciju glavnih projekata u cilju dostizanja relevantnih vojnih sposobnosti, posebno u dijelu opremanja i modernizacije.
Za projekciju izdvajanja troškova za odbranu uzet je scenario nižeg rasta BDP (Prilog 5).

Godina	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Administracija	28.47 €	28.88 €	27.86 €	28.60 €	28.95 €	30.40 €	30.99 €	34.06 €	36.11 €	38.27 €
Operacije	9.49 €	11.00 €	12.28 €	14.30 €	15.01 €	16.95 €	18.59 €	20.44 €	21.66 €	22.96 €
Modernizacija	5.18 €	5.96 €	7.08 €	8.17 €	9.65 €	11.11 €	12.39 €	13.62 €	14.44 €	15.31 €
Ukupno	**43.14 €**	**45.84 €**	**47.21 €**	**51.07 €**	**53.62 €**	**58.47 €**	**61.97 €**	**68.12 €**	**72.21 €**	**76.54 €**

Tabela 2: Kretanje troškova odbrambenog budžeta (u mil. €)

8. KLJUČNI IZAZOVI I PROCJENA RIZIKA U IMPLEMENTACIJI SPO

Neefikasnost u upravljanju ovim izazovima mogla bi dovesti do rizika neizvršenja dugoročnih razvojnih ciljeva i prioriteta Vojske Crne Gore, a time i smanjenju njene sposobnosti za izvršavanje dodijeljenih misija i zadataka.

Neefikasnost u upravljanju ovim izazovima mogla bi dovesti do rizika neizvršenja dugoročnih razvojnih ciljeva i prioriteta Vojske Crne Gore, a time i smanjenju njene sposobnosti za izvršavanje dodijeljenih misija i zadataka.

Promjene bezbjednosnog okruženja, globalni bezbjednosni izazovi i tehnološki razvoj zahtjevaju stalno prilagođavanje sistema odbrane i Vojske Crne Gore. Planirani razvoj i opremanje Vojske Crne Gore za dugoročni period će se ostvariti u skladu sa ključnim izazovima:

- dostizanje potrebne strukture i organizacije Vojske Crne Gore,
- priprema i učešće u međunarodnim operacijama,
- implementacije partnerskih ciljeva,
- dostizanje spremnosti deklarisanih snaga,
- opremanje u skladu sa potrebama nacionalne bezbjednosti i integracija u NATO.

Najznačajniji rizici u dostizanju zahtijevanih vojnih sposobnosti su:

- usvajanje projektovanih odbrambenih troškova ispod nivoa definisanog SPO ili naknadno smanjenje odbrambenog budžeta,
- umanjenje sredstava ili odustajanje od projekata definisanih u odbrambenom dijelu budžeta za modernizaciju i infrastrukturu,
- redefinisanje ciljeva i prioriteta,
- realizacija neplaniranih projekata ili zadataka (posredno umanjivanje raspoloživih resursa).

9. ZAKLJUČAK

Vojska Crne Gore će se razvijati kao pouzdana oružana snaga Crne Gore za očuvanje nacionalne bezbjednosti i integraciju Crne Gore u sistem kolektivne bezbjednosti i odbrane.

Kao polazište za razvoj Vojske Crne Gore uzeti su procjena rizika i prijetnji po nacionalnu bezbjednost, pristupanje NATO i EU (kao glavni spoljnopolitički prioriteti) i preuzete međunarodne obaveze .

Ključni faktori razvoja sistema odbrane Crne Gore su: mala vjerovatnoća vojnog ugrožavanja bezbjednosti Crne Gore, dostizanje potrebnog nivoa interoperabilnosti sa članicama NATO, asimetrične i nevojne prijetnje po bezbjednost države i nepovoljni ekonomski uslovi.

Izvršeno je redefinisanje misija i zadataka, koje su osnov za razvoj sposobnosti i izradu normativnih dokumenata: 1) odbrana Crne Gore kroz aktivnu saradnju sa saveznicima i partnerima; 2) doprinos u izgradnji i očuvanju mira u regionu i svijetu i 3) podrška civilnim institucijama u kriznim situacijama.

Realno sagledavajući sadašnje stanje i učinjeni napredak jasno su definisani budući ciljevi razvoja odbrambenog sistema i rizici koji bi mogli usporiti ili ugroziti dostizanje potrebnog nivoa razvoja vojnih sposobnosti. Zbog opredijeljenja za koncept kolektivne bezbjednosti i odbrane, Vojska nema potrebu da razvija široki spektar sposobnosti, već će prioritet razvoja biti na dostizanju sposobnosti koje će omogućiti efikasan odgovor na prijetnje kako nacionalnoj bezbjednosti tako i za sistem kolektivne bezbjednosti. Na ovaj način su izbjegnuti visoki troškovi razvoja Vojske, koji bi bili neophodni u slučaju da se država samostalno brine za odbranu.

Crna Gora će nastaviti da doprinosi jačanju međunarodne i regionalne bezbjednosti kroz učešće u međunarodnim operacijama pod vođstvom UN, NATO i EU, u skladu sa svojim mogućnostima. U tom cilju poseban akcenat biće razvoj sposobnosti deklarisanih snaga i dostizanje njihove spremnosti do 2017. godine.

Reorganizacijom Vojske iz brigadne u bataljonsku organizaciju i dalje će se zadržati tri vida Vojske, ali bez vidovskih komandi.

Težište u razvoju kopnenih snaga biće opremanje i osposobljavanje pješadijskog bataljona, koji će biti najveća i borbeno najjača jedinica. Pored toga, pješadijski bataljon će biti osnovna jedinica za deklarisanje snaga za međunarodne operacije i operacije u vezi kolektivne odbrane kada Crna Gora postane članica NATO. Vazduhoplovstvo će zadržati helikoptere a težišno će razvijati vazdušno transportne kapacitete i vazduhoplovni operativni centar, u cilju uspostavljanja ASDE programa i budućeg uključenja u NATO integrisani sistem kontrole i nadzora VaP. Planirana je nabavka srednjih višenamjenskih helikoptera, koji će imati kapacitete za izvršavanje vojnih i civilnih zadataka, a dugoročno i nabavka vojnog osmatračkog radara. U saradnji sa zemljama iz okruženja i NATO, rješavaće se pitanja nadzora i kontrole vazdušnog prostora, dok će se pitanje zaštite VaP rješavati u okviru kolektivnog sistema bezbjednosti. Težište u razvoju Mornarice će biti nabavka patrolnih brodova, završetak sistema obalskog radarskog osmatranja mora i nacionalnog pomorskog operativnog centra.

Dugoročni cilj je razvoj jedinica Vojske koje će biti rasporedive, efikasne, opremljene i popunjene obučenim i motivisanim kadrom.

Predviđena je decentralizacija funkcije komandovanje, na način što će dnevno komandovanje Vojskom biti u nadležnosti Komandno-operativnog centra, a Generalštab će biti stručni i štabni organ Ministarstva odbrane i baviće se implementacijom politika odbrane, planiranjem upotrebe Vojske, razvojem vojno-vojne saradnje i izradom doktrinarnih i normativnih dokumenata.

U dijelu razvoja legislative rad će biti usmjeren na prilagođavanju nacionalnih propisa koji će omogućiti učešće jedinica Vojske u kolektivnoj odbrani, te na izmjeni propisa koji će omogućiti poboljšanje upravljanja i raspolaganja odbrambenim budžetom.

Realizacijom ključnih razvojnih prioriteta iz Strategijskog pregleda odbrane, Ministarstvo i Vojska će biti u mogućnosti da da odgovore izazovima i obavezama, u skladu sa Ustavom i zakonima i međunarodno preuzetim obavezama.

10. POPIS SKRAĆENICA

ASDE	- Razmjena podataka o situaciji u VaP (Air Situation Data Exchange)
BDP	- Bruto društveni proizvod
BULCOD	- Bulgarian codification (softver koji koristi Vojska Bugarske u sistemu kodifikacije)
C2	- Command & Control C2I - Command, control, information
C3I	- Command, control, communication, information
CFSP	- Zajednička vanjska i bezbjednosna politika EU
CSDP	- Zajednička bezbjednosna i odbrambena politika EU
CBRN	- chemical, biological, radiogical, nuclear (hemijsko, biološko, radiološko, nuklearno)
CL	- Civilno lice
EI	- Evropske integracije
EU	- Evropska unija
FM	- Formacijsko mjesto
GŠ VCG	- Generalštab Vojske Crne Gore
HF	- high frequency (visoka frekvencija)
ICT CORE	- Information communication system (Informaciono komunikacioni sistem)
ISAF	- International Security Assistance Forces (Međunarodne bezbjednosne snage za podršku u Avganistanu)
KaIS	- Kadrovski informacioni sistem
KIS	- Komandno informacioni sistem
KOC	- Komandno - operativni centar
KoV	- Kopnena Vojska
MEDEVAC	- Medical evacuation (medicinska evakuacija)
MIMS	- Maritime Information Menagement System (Mornarički upravljački informacioni sistem)
MO	- Ministarstvo odbrane
MONDEM	- Montenegro Demilitarization (Program za uništavanje viška naoružanja i municije u Crnoj Gori)
NATO	- North Atlantic Treaty Organisation (Organizacija Sjeverno-atlantskog ugovora)
NATINAMDS	- NATO integrisani sistem nadzora i kontrole VaP(NATO Integrated Air and Missile Defence System)
NVO	- Naoružanje i vojna oprema
NHB	- Nuklearno-hemijsko-biološko
NM	- Nautička milja, 1852 m
OCC	- Operational capability concept (NATO koncept operativnih sposobnosti)
OEBS	- Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju
PfP	- Partnership for peace (Partnerstvo za mir)
PG	- Partnership goal (Partnerski cilj)
PVO	- Protivvazduhoplovna odbrana
ROL-1	- medicinska podrška malih jedinica, uključuje prvu pomoć i triaž
SAD	- Sjedinjene Američke Države
SAR	- Search and Rescue (Traganje i spašavanje)
SČV	- Stacionarno čvorište veze
SPO	- Strategijski pregled odbrane
UBS	- Ubojna sredstva

UN	- Ujedinjene nacije
UNDP	- Program Ujedinjenih nacija za razvoj
VaP	- Vazdušni prostor
VCG	- Vojska Crne Gore
VHF	- Very high frequency (vrlo visoka frekvencija)
VMC	- Vojno - medicinski centar
VPU	- Vojnik po ugovoru

P-1. LJUDSKI RESURSI

Ljudski resursi, kao ključni faktor svih organizacija pa i sistema odbrane Crne Gore, najvažniji su resurs kojim država raspolaže. Pored toga moraju se posmatrati i kao ključni resurs za ispunjavanje nacionalnih ciljeva, kao što su evroatlantske i evropske integracije.

Imajući u vidu da profesionalni pripadnik Vojske osim vojnog obrazovanja, mora imati i saznanja o međunarodnim odnosima, kulturama drugih nacija i biti spreman da bude angažovan izvan teritorije Crne Gore, privlačenje, regrutovanje, i zadržavanje kvalitetnog personala, koji će moći odgovoriti postavljenim zadacima biće glavni izazov za menadžment Ministartsva odbrane, odnosno Direktorata za ljudske resurse. U tom cilju potrebno je svakom pripadniku Ministarstva odbrane i Vojske Crne Gore posvetiti posebnu pažnju u smislu profesionalnog razvoja, napredovanja u karijeri, kvalitetan život i brigu o porodici.

P-1.1. **Upravljanje ljudskim resursima**

Imajući u vidu značaj ljudskih resursa Ministarstvo odbrane ulaže napore za stvaranje integrisanog, modernog, transparentnog, uspješnog i efikasnog sistema upravljanja ljudskim resursima. U tom cilju menadžment ljudskih resursa realizovaće se kroz četiri programske oblasti: pribavljanje kadra, profesionalni razvoj, personalna podrška i odliv kadra.

Pribavljanje kadra sprovodi se kroz planiranje i procjenu kadrovskih potreba, regrutovanje i selekciju. Sadašnji način pribavljanja kadra regulisan je Zakonom o Vojsci i podzakonskim aktima.

Veličina Vojske i ograničeni resursi (ljudski i finansijski), opredijelili su da se oficiri regrutuju na dva načina. Prvi način podrazumijeva upućivanje najboljih srednjoškolaca na vojne akademije partnerskih zemalja, a drugi, prijem svršenih diplomaca sa civilnih fakulteta, koji bi poslije završenog oficirskog kursa, gradili svoje karijere u Vojsci.

Regrutovanje podoficirskog kadra vrši se od onih vojnika po ugovoru koji su tokom svog angažovanja u VCG pokazali najbolje rezultate, te se razvoj vojničke i podoficirske karijere posmatra kao jedinstven proces. Razvoj karijere vojnika počinje u jedinicama od osnovne vojničke obuke, gdje vojnici stiču početne vojničke vještine i znanja, a završava se na Naprednom vojničkom kursu, gdje vojnici stiču potrebna znanja i vještine za vršenje dužnosti vođe-lidera na nivou tima-grupe.

Prijem državnih službenika i namještenika vrši se raspisivanjem konkursa od strane Uprave za kadrove, na osnovu iskazanih potreba Ministarstva odbrane.

Služenje u rezervnom sastavu uređeno je Zakonom o odbrani, Uredbom o radnoj i Uredbom o materijalnoj obavezi. Rezervni sastav Vojske dijeli se na aktivnu i neaktivnu rezervu. Aktivna rezerva predstavlja obučeni rezervni sastav Vojske, koji se angažuje u operacijama i misijama, za popunu specijalnostima od posebnog značaja, a koje nije rentabilno imati u stalnom sastavu. Još uvijek nije pronađen adekvatan model angažovanja aktivne rezerve.

Profesionalnim razvojem omogućiće se obrazovanje, osposobljavanje i stručno usavršavanje kadra, čime će se obezbijediti znatno veća pokretljivost kadra.
Profesionalni razvoj regulisan je Zakonom o Vojsci i drugim propisima iz oblasti odbrane. U Sektoru za ljudske resurse razvijen je jedinstveni informacioni sistem za praćenje i

usmjeravanje kadrova (KaIS i KIS), što je osnovni preduslov za usmjeravanje, praćenje i razvoj ljudskih resursa.

Personalna podrška podrazumjeva skup aktivnosti usmjerenih na zadovoljenje potreba svakog pojedinca, prije svega brigu o njegovom fizičkom i mentalnom zdravlju, kvalitetu života koji uključuje i brigu o porodici.

U prethodnom periodu značajan napredak u cilju poboljšanja životnog standarda pripadnika Ministarstva odbrane i VCG učinjen je kroz rješavanje stambenih potreba, što predstavlja značajan motivacioni faktor za pribavljanje mladog kadra.

Odliv kadra
Usklađenim prilivom i odlivom kadra omogućiće se profesionalni razvoj mlađih kadrova, poboljšati kvalitet i podmladiti kadar. Planskim otpustom, uz brigu o zaposlenim kojima je prestao radni odnos, vojna organizacija će izgraditi pozitivnu sliku u društvu, kao poslodavac koji brine o svojim zaposlenim, čime će osigurati priliv znatno kvalitetnijeg kadra u budućnosti.

P-1.2. **Struktura kadra**

U Ministarstvu odbrane sistematizovano je 241 radno mjesto (bez GŠ VCG), od čega je 47 radnih mjesta predviđeno za oficire i podoficire i 35 mjesta gdje mogu biti postavljeni civilni službenici ili vojni personal. Trenutno je Ministarstvo odbrane popunjeneo sa 202 lica od čega je 33% vojni personal a 67 % državni službenici i namještenici. Ministarstvo odbrane ima 40.39 % zaposlenih žena od kojih je polovina sa završenim visokim obrazovanjem.

Vlada Crne Gore je donijela Odluku o organizacijsko-formacijskoj strukturi i veličini Vojske, kojom je brojna veličina smanjena sa 2.356 na 2.094 formacijskih mjesta (sa Generalštabom 64 FM). U Vojsci trenutno ima 1858 raspoređenih lica, od čega je 232 oficira, 803 podoficira, 555 VPU i 261 CL.

Uredbom Vlade Crne Gore propisana je brojna veličina i struktura aktivne rezerve od 400 ljudi. Zbog nedostatka finansijskih sredstava uvođenje aktivne rezerve planira se za 2017. godinu. U ovoj fazi planiranja neće se razmatrati uvođenje neaktivne rezerve.

P-1.3. **Školovanje i usavršavanje kadra**

Stalne promjene bezbjednosnog okruženja i buduće obaveze u sistemu kolektivne odbrane pred odbrambeni sistem nameću potrebu stalnog osposobljavanja osoblja. Cilj školovanja i usavršavanja kadra je usvajanje novih znanja, vještina i navika, koji predstavljaju osnov za prijem u sistem odbrane i razvoj karijere.

Školovanje oficira

Školovanje oficira odvija se kroz osnovno akademsko obrazovanje i stručna usavršavanja.

Osnovno akademsko obrazovanje sprovodi se kroz školovanje kadeta u inostranim vojnim akademijama i stipendiranjem na civilnim fakultetima u Crnoj Gori. Komandno-štabno i general-štabno usavršavanje, kao viši nivoi vojnog obrazovanja isključivo se sprovode u inostranstvu na prestižnim vojno-obrazovnim ustanovama.

Crnogorski kadeti

Sadašnja zakonska regulativa propisuje da je za proizvođenje u oficirski čin potrebno četvorogodišnje visoko obrazovanje. Za unapređenje u čin pukovnika potrebna je završena škola komandno štabnog nivoa ili naučno zvanje magistar, dok je za unapređenje u generalski čin potrebna završena škola operativno-strategijskog nivoa ili zvanje doktora nauka.

Razvoj podoficira

Razvoj podoficirske karijere počinje završetkom Osnovnog podoficirskog kursa, gdje najnapredniji vojnici stiču potrebna znanja i vještine za vršenje dužnosti komandira odjeljenja i unapređuju se u početni podoficirski čin. Drugi stepen razvoja podoficira nastavlja se na Liderskom kursu za dužnosti prvog podoficira na nivou voda i specijalstičkog instruktora.

Daljim razvojem karijere podoficiri se osposobljavaju za dužnosti prvog podoficira na nivou čete, štabnog podoficira na nivou bataljona i višeg specijalstičkog instruktora. Razvoj podoficira završava se na Visokoj podoficirskoj školi, gdje podoficiri stiču sposobnosti za vršenje dužnosti prvih-glavnih podoficira bataljona, brigade/baze i Generalštaba kao i za pojedine podoficirske štabne dužnosti u jedinicama Vojske ranga brigade i Generalštaba, kao i u komandama NATO. Osnovni i Liderski kurs realizuju se u Centru za obuku, dok Napredni i Viši podoficirski kurs realizuju se u vojno-obrazovnim ustanovama NATO i partnerskih zemalja.

P-1.4. **Analiza postojećeg stanja**

Glavne karakteristike postojećeg sistema upravljanja ljudskim resursima su:

a) Integrisano upravljanje ljudskim resursima

Prethodnim izmjenama organizacione strukture Ministarstva, Sektor za ljudske resurse preuzeo je obaveze iz okvira J-1. Na ovaj način unaprijeđena je efikasnost i produktivnost upravljanja ljudskim resursima Ministarstva i Vojske. Ministarstvo odbrane treba da usmjeri svoje napore ka razvoju politika upravljanja ljudskim resursima, dok implementacija istih treba da bude u nadležnosti Vojske.

b) Neuravnotežena organizaciona struktura u odnosu na standarde i principe organizacije zemalja članica NATO

Od ukupnog broja profesionalnih pripadnika 13,8% čine oficiri, 41,7% podoficiri, 33% vojnici po ugovoru a 11,5% su civilna lica. Sadašnja struktura personala oficir-podoficir-vpu

na nivou Vojske je 1:3:2,5 i nije u skladu sa potrebama i najboljom praksom razvijenih zemalja.

c) Neplanski odliv kadra

Sadašnju organizacionu strukturu karakteriše višak podoficira i civilnih lica, a nedostaju oficiri i vojnici po ugovoru. Postojeća situacija ukazuje na problem nepopunjenosti sa VPU, trenutno iznosi oko 20 % i oficirima 25% u odnosu na predviđeno stanje po formaciji Vojske.

Godina	**2008**		**2009**		**2010**		**2011**		**2012**	
Priliv/Odliv	**Priliv**	Odliv	**Priliv**	Odliv	**Priliv**	Odliv	**Priliv**	Odliv	**Priliv**	Odliv
Oficiri	**9**	7	**17**	6	**9**	52	**5**	82	**14**	12
Vojnici po ugovoru	**172**	98	**109**	24	**74**	36	**41**	38	**2**	14

Tabela 3: Odliv i priliv kadra za period 2008-2012

Neplanski odliv kadra uzrokovan izmjenom Zakona o penzijsko-invalidskom osiguranju uzrokovao je nemogućnost odgovarajuće popune novim kadrom.

d) Trenutna piramidalna struktura oficirskih činova i starosna struktura profesionalnog kadra je nepovoljna

Organizacijska struktura Vojske ne omogućava uspostavljanje pravilne piramidalne strukture oficirskih činova, jer je broj projektovanih mjesta sa visokim činovima nesrazmjeran u odnosu na ukupnu strukturu.

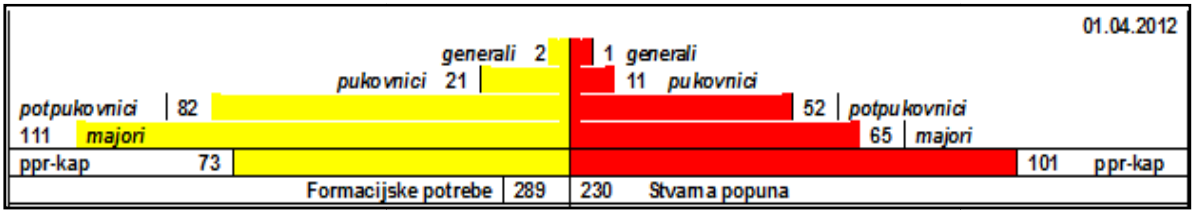

Slika 7: Piramidalna struktura činova

Prosječna starosna struktura profesionalnih vojnih lica je 39 godina, od čega je prosječna starost oficira i podoficira 39 godina, a civilnih lica 48 godina.

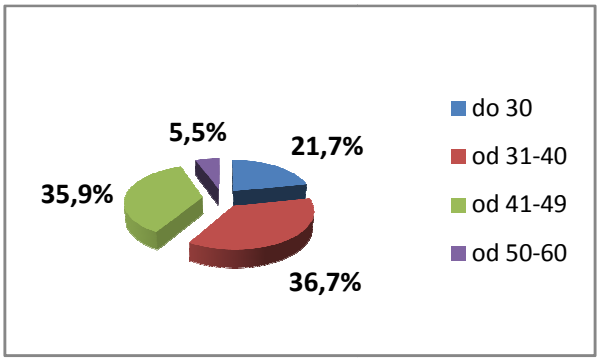

Starosna struktura kadra u Vojsci

Posebno je nepovoljna starosna struktura kod vojnika po ugovoru koja je 29 godina. Preko 35% vojnika je starije od 30 godina.

	Do 30 godina	31-40 godina	41-49 godina
Vojnici po ugovoru	338	198	18

Tabela 4: Starosna struktura vojnika po ugovoru

Dosadašnji način praćenja i ocjenjivanja rada svakog pripadnika Vojske, jednom u četiri godine, nije omogućavao adekvatnu procjenu profesionalnog kadra, koji je iznad standarda i onog koji ne zadovoljava. Na osnovu sopstvenog iskustva i iskustva razvijenih zemalja članica NATO saveza, usvojen je novi Pravilnik o ocjenjivanju vojnih lica, gdje će se kroz ocjenjivanje na godišnjem nivou i promijenjenom strukturom elemenata ocjenjivanja dobiti realnija slika o radnoj uspješnosti svakog pojedinca.

Nedovoljno razvijen sistem predvidive karijere i princip „sposobnost-funkcija“ uslovio je da na odgovarajuće dužnosti, u pojedinim slučajevima, ne dolazi najkompetentniji i najsposobniji personal, što predstavlja demotivišući faktor.

P-1.5. **Projekcije kretanja kadra Vojske Crne Gore**

Projektovana struktura kadra na osnovu planirane reorganizacije Vojske i prelaska sa brigadne na bataljonsku organizaciju iznosiće 1950 ljudi, odnosno smanjenje za oko 5%. Planira se uspostavljanje nove strukture do kraja 2014. godine. Predviđa se, da će rješavanje problema sa viškom infrastrukture i vojne opreme biti završeno do 2018. godine. Ovo će omogućiti racionalizaciju brojnog stanja Vojske i njeno smanjenje na 1800 lica. Smanjenje će se odnositi prije svega na Mornaricu i logistiku.

Evidentno je da je osnovni problem u poboljšanju strukture kadra nedostatak oficirskog i vojničkog kadra. Projektovana struktura je zasnovana na odnosu oficiri-podoficiri-vojnici 1:2,5:3,5 i prvenstveno se odnosi na kopnene snage. Projekcija strukture kadra u Mornarici i Vazduhoplovstvu zbog specifičnosti i zahtjevanog nivoa tehničkog znanja podrazumijevaće znatno manji broj vojnika u odnosu na strukturu oficira i podoficira.

Planirano je da se planskim odlivom podoficirskog kadra zamjenjuju njihova formacijska mjesta sa vojničkim, radi uspostavljanja željene strukture kadra.

Kategorija lica	Formacija	Trenutna popuna	(+) Višak (-) Nedostaje	Projektovana struktura od **2015**	Projektovana struktura od **2018**
Oficiri	289	232	- 57	260	240
Podoficiri	872	803	- 69	780	640
Vojnici	693	555	- 138	670	720
Civilna lica	240	261	+ 21	240	200
Ukupno	**2094**	**1831**	**- 264**	**1950**	**1800**

Tabela 5: Projekcija strukture kadra i popuna

P-2. VOJNOOBAVJEŠTAJNA DJELATNOST

Zakonom o odbrani je definisano da će se vojno obavještajni, kontraobavještajni i bezbjednosni poslovi organizovati i vršiti u Odjeljenju za vojno obavještajne i bezbjednosne poslove kao organizacionoj jedinici Ministarstva odbrane.

Vlada je utvrdila Pravilnik o izmjenama i dopunama pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva odbrane, u dijelu koji se odnosi na unutrašnju organizaciju i sistematizaciju radnih mjesta u Odjeljenju za vojno obavještajne i bezbjednosne poslove i na taj način je formirano Odjeljenje za vojno obavještajne i bezbjednosne poslove.

U sklopu implementacije Zakona, usvojen je Pravilnik o načinu vršenja vojno obavještajnih, kontraobavještajnih i bezbjednosnih poslova i Pravilnik o obrascu i načinu izdavanja službene legitimacije.
Na taj način, stvorene su pretpostavke za razvijanje vojno obavještajnih, kontraobavještajnih i bezbjednosnih elemenata u jedinicama Vojske, u skladu sa njenim misijama i zadacima, što će rezultirati podizanjem nivoa spremnosti i sposobnosti vojno-obavještajnog personala.

Saradnja i koordinacija u okviru nacionalnog sistema bezbjednosti nameće se kao prioritetna. Već u početnoj fazi rada Odjeljenja biće inicirana koordinacija sa državnim organima i institucijama, u prvom redu sa Agencijom za nacionalnu bezbjednost i Ministarstvom unutrašnjih poslova (MUP), Upravom policije i Direktoratom za vanredne situacije MUP-a, uz potpisivanje bilateralnih sporazuma o međusobnoj saradnji u kojima bi bile detaljno precizirane procedure i oblasti buduće saradnje na strategijskom, ali i operativnom nivou.

Izgradnja pune operativne i funkcionalne sposobnosti elemenata obavještajne arhitekture podrazumijeva dostizanje uslova za efikasnu i optimalnu upotrebu obavještajnih kapaciteta kroz:

- uspostavljanje obavještajne arhitekture u Ministarstvu odbrane;
- popunjavanje ključnih pozicija adekvatnim personalom (službenici, namještenici i profesionalna vojna lica);
- donošenje (usvajanje) neophodnih podzakonskih akata, doktrinarnih dokumenata, standardnih operativnih procedura i drugih dokumenata koji regulišu rad na ovom polju;
- formiranje namjenskih vojno-obavještajnih kapaciteta u Vojsci;
- uspostavljanje mehanizama koordinacije i saradnje na nacionalnom nivou;
- plansku obuku i školovanje vojno obavještajnog personala u zemlji i inostranstvu;
- opremanje obavještajnih kapaciteta Vojske namjenskom opremom radi postizanja sposobnosti preuzetih kroz Partnerske ciljeve (PGs);
- dostizanje interoperabilnosti sa snagama NATO i mogućnost angažovanja namjenskih vojno-obavještajnih kapaciteta za podršku jedinicama Vojske u misijama u inostranstvu.

P-3. INFORMACIONO KOMUNIKACIONI SISTEMI

Od formiranja Ministarstva odbrane realizovan je prvi Master plan za razvoj informaciono komunikacionih sistema u Ministarstvu odbrane za period od 2008. - 2012. godine u visokom procentu. Realizacijom Master plana stvoreni su temelji za dalji razvoj modernih komunikacionih, informaciono-komunikacionih i komandno-informacionih sistema.

Većina tehnički i tehnološki zastarjele telekomunikacione opreme i sistema stavljena je van operativne upotrebe. Uspostavljen je ICT CORE usklađen sa NATO standardima, uspostavljena serverska farma za implementaciju IT servisa, podignuti kolaboracioni i drugi servisi. Takođe, uvođenjem novih telefonskih centrala unaprijeđen je telefonski sistem, izgrađena je telekomunikaciona infrastruktura na nekoliko lokacija. U toku je proces digitalizacije radio-relejne mreže, nabavka NATO kompatibilnih radio uređaja u HF opsegu i uređaja tzv. taktičkog radija u VHF opsegu za deklarisane snage KoV, te modernizacija sistema nadzora akvatorije.

Zadovoljenje svih potreba na ovom polju može se postići pravilnim balansom nacionalnih i NATO kompatabilnih sistema. NATO kompatibilne sisteme treba realizovati u skladu sa dinamikom realizacije integracionog procesa, kada i gdje se za tim ukaže stvarna potreba, posebno kod deklarisanih snaga koje djeluju u sadejstvu ili u blizini NATO sastava, te kod sistema za nadzor akvatorije i vazdušnog prostora.

U tom cilju potrebno je nastaviti sa razvojem vojne telekomunikacione infrastrukture do dostizanja potpune digitalizacije, uz odgovarajuću zaštitu prenosnih puteva do postizanja zadovoljavajućeg nivoa C3I sposobnosti.

Nastaviće se sa opremanjem jedinica mobilnim informaciono-komunikacionim (u daljem tekstu IK) uređajima i sistemima. Obezbijediće se adekvatne linkovske veze prema stacionarnim centrima veze, u cilju obezbjeđenja potrebne funkcionalnosti KIS-a u zoni privremenog rasporeda jedinica (u zemlji i van granica Crne Gore) kao i neprekidnog i nesmetanog funkcionisanja komandovanja u realnom vremenu.

Izvršiće se opremanje mornarice i vazduhoplovstva, odgovarajućim komunikacionim i komandno-informacionim sistemima za potrebe prenosa podataka i upravljanja situacijom u realnom vremenu, tako da mogu izvršavati nacionalne zadatke i zadatke u okviru NATO i EU.

Plan je da se izgrade kapaciteti operativnog centra do nivoa KIS-a sa jedinstvenom prepoznatom operativnom slikom (JCOP).

Takođe, nastaviće se sa razvojem i implementacijom vojnih informacionih sistema za upravljanje protokom informacija (kancelarijsko poslovanje), materijalno i finansijsko poslovanje, za operativnu logistiku, personalne poslove, snabdijevanje i održavanje.

P-4. PROJEKCIJA BUDUĆE STRUKTURE VOJSKE

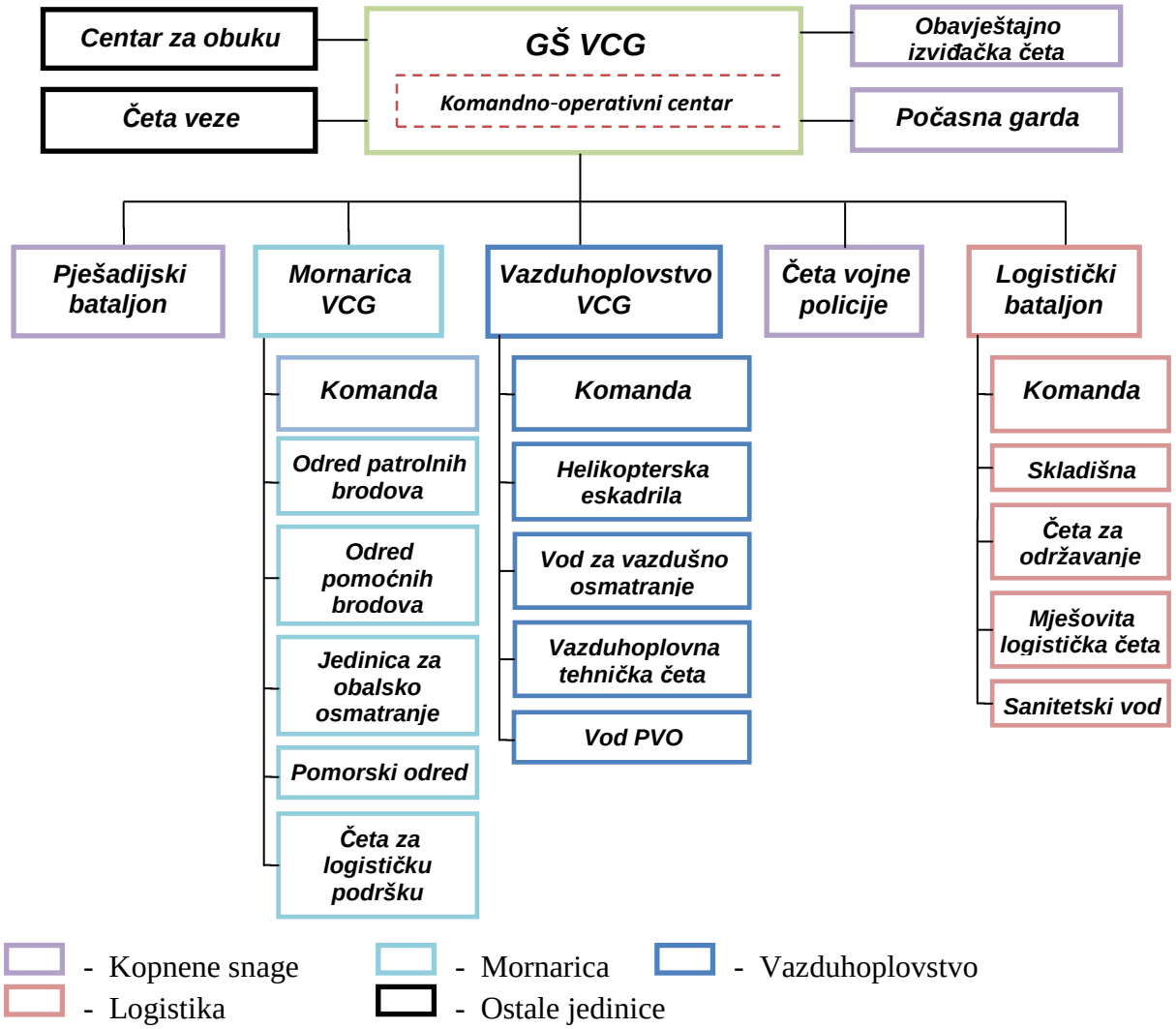

P-4.1. **Projekcija buduće brojne veličine VCG**

Jedinice	GŠ VCG	Pješadijski bataljon	Mornarica VCG	Vazduho plovstvo VCG	Logistički bataljon	Obavj. izv. četa	Četa vojne policije	Centar za obuku	Počasna garda	Četa veze
Projekcija kadra od **2015.** godine	**85**	**600**	**350**	**200**	**325**	**80**	**110**	**50**	**80**	**70**
UKUPNO	**1950**									

P-5. KRETANJE ODBRAMBENIH TROŠKOVA U ODNOSU NA SCENARIO NIŽEG RASTA BDP

Kao osnovna godina za planiranje uzeta je 2013., na osnovu projekcije Ministarstva finansija. Projekcije predstavljaju osnovu za izradu Strategijskog pregleda odbrane, i polaznu tačku za izradu Dugoročnog plana razvoja odbrane. Projekcija se sastoji iz tri osnovna dijela:

I - Makroekonomska projekcija BDP za period 2014-2023;

II- Projekcija strukture troškova budžeta odbrane za period 2014.-2023. - vrijednosno izraženo;

III- Projekcija strukture troškova budžeta odbrane za period 2014.-2023. - procentualno izraženo.

Nephodno je istaći da nestabilno međunarodno okruženje, čini buduća ekonomska kretanja nepouzdanim i teško predvidivim. Faktori koji utiču na neizvjesnost makroekonomskih projekcija u Crnoj Gori su, prije svega potreba za konsolidacijom bankarskih sistema, sporija ekonomska aktivnost ili njen pad uslovljen slabijom tražnjom, neizvjesnost u vezi sa budućim ekonomskim rastom, te nepohodna fiskalna prilagođavanja u perifernim zemljama eurozone, sa kojima naša zemlja ima jake ekonomske veze.

Godina	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Rast BDP	1.5%	2%	3%	4%	5%	5%	5%	5%	5%	5%
Proračun	3,595 €	3,667 €	3,777 €	3,928 €	4,125 €	4,331 €	4,591 €	4,866 €	5,158 €	5,467 €
Izdvajanje	1.20%	1.25%	1.25%	1.30%	1.30%	1.35%	1.35%	1.40%	1.40%	1.40%
Iznos	**43.14 €**	**45.84 €**	**47.21 €**	**51.07 €**	**53.62 €**	**58.47 €**	**61.97 €**	**68.12 €**	**72.21 €**	**76.54 €**

Tabela 6: Kretanje realnog rasta BDP i izdvajanja za odbranu (u mil. €)

Godina	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Administracija	28.47 €	28.88 €	27.86 €	28.60 €	28.95 €	30.40 €	30.99 €	34.06 €	36.11 €	38.27 €
Operacije	9.49 €	11.00 €	12.28 €	14.30 €	15.01 €	16.95 €	18.59 €	20.44 €	21.66 €	22.96 €
Modernizacija	5.18 €	5.96 €	7.08 €	8.17 €	9.65 €	11.11 €	12.39 €	13.62 €	14.44 €	15.31 €
Ukupno	**43.14 €**	**45.84 €**	**47.21 €**	**51.07 €**	**53.62 €**	**58.47 €**	**61.97 €**	**68.12 €**	**72.21 €**	**76.54 €**

Tabela 7: Struktura troškova odbrambenog budžeta (u mil. €)

Godina	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Administracija	66%	63%	59%	56%	54%	52%	50%	50%	50%	50%
Operacije	22%	24%	26%	28%	28%	29%	30%	30%	30%	30%
Modernizacija	12%	13%	15%	16%	18%	19%	20%	20%	20%	20%
Ukupno	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

Tabela 8: Struktura troškova odbrambenog budžeta (%)

Evidentno je da je postojeća struktura budžeta neodgovarajuća, imajući u vidu visoko učešće administrativnih-personalnih troškova (66-70%) u ukupnom budžetu. Takođe, očigledno je da izdvajanja za modernizaciju opreme ne zadovoljavaju potrebe opremanja Vojske. Tendencija je da se u narednom periodu, u skladu sa očekivanim uvećanjem BDP i budžeta odbrane, povećava izdvajanje za modernizaciju do projektovanog nivoa od 20%, dok bi se sa druge strane postepeno smanjivalo učešće izdvajanja za administraciju-personalne troškove.

P-6. PERSPEKTIVNE LOKACIJE VCG

Red. Br.	*OPŠTINA*	*NAZIV KOMPLEKSA*	*NAMJENA KOMPLEKSA*	*ZEMLJIŠTE (ha)*	*OBJEKTI VISOKOGRADNJE*		*Perspektivnost*
				RCG (ha)	*Broj*	*Površina m^2*	
1	Žabljak	Veliki štuoc	SČV	4.1292	11	1,590	Perspektivno
2	Berane	Bjelasica	SČV	3.4659	12	1,493	Perspektivno
3	Danilovgrad	Kasarna “Milovan Šaranović”	Kasarna	91.2663	37	25,418	Perspektivno
4	Danilovgrad	Taraš	Skladište UBS	9.9827	13	1,792	Perspektivno
5	Kolašin	Kasarna “Breza”	Kasarna	4.0497	0	3,163	Perspektivno
6	Nikšić	Brezovik	Mješovito skladište	141.4277	37	11,124	Perspektivno
7	Nikšić	Kasarna "13 jul"	Kasarna	19.3813	40	11,742	Perspektivno
8	Nikšić	Kapino polje	Skladište	4.0196	7	566	Privremena lokacija
9	Nikšić	Trebjesa 1	Skladište	5.3261	7	7,367	Privremena lokacija
10	Nikšić	Trebjesa 2	Skladište	0.9106	2	462	Privremena lokacija
11	Podgorica	Podgorica - Zgrada MO	Zgrada MO	0.7154	1	3,893	Perspektivno
12	Podgorica	Podgorica - VMC	Zdravstvena ustanova	0.3091	1	5,557	Perspektivno
13	Podgorica	Kasarna Golubovci	Aerodrom	83.5966	91	25,787	Perspektivno
14	Pljevlja	Židovići	Skladište	59.6414	17	3,063	Perspektivno
15	Bar	Crni rt	SČV	58.6866	9	1,950	Perspektivno
16	Bar	Kasarna “Pero Ćetković”	Kasarna	13.9632	29	13,568	Perspektivno
17	Bar	Zgrada K-de Mornarice	Komanda	1	1	1,662	Perspektivno
18	Cetinje	Lovćen	SČV	3.4222	3	188	Perspektivno
19	Herceg Novi	Obosnik	Nadzor mora		7	1,182	Perspektivno
20	Ulcinj	Mavrijan	Nadzor mora	25.2918	8	819	Perspektivno
21	kasarna Pljevlja -dio	Kasarna "V.K.Volođa"	Kasarna	8.0000	10	3,000	Perspektivno
22	Dobre vode	-	Skladište				Privremena lokacija
23	Bar	Vrsuta	Nadzor vazduha				Perspektivno

P-7. GLAVNI PRIORITETI MODERNIZACIJE

Sposobnosti	Procijenjeni troškovi	Sredstva
KOPNENE SNAGE		
Mobilnost i pokret		
Taktički transport vazduhom	-	Višenamjenski helikopteri
Vatrena podrška snagama KoV iz vazduha	-	
Traganje i spašavanje	-	
Povećanje žilavosti i zaštite snaga	8-10 miliona eura	Lakooklopljena vozila
Komandovanje i kontrola		
Jedinstven sistem komandovanja i kontrole	1 milion eura	Rekonstrukcija postojeće infrastrukture i formiranje komandno operativnog centra
Sposobnost bezbjedne komunikacije sa NATO		
Deklarisane snage		
Protiv minsko djelovanje	0.5 miliona eura	Opremanje inžinjerijske jedinice sa sredstvima za detekciju
Taktička komunikacija	1.5 miliona eura	Opremanje sa sredstvima veze, II deklarisana četa
Zaštita CBRN	2.5 miliona eura	CBRN lična i kolektivna oprema
VAZDUHOPLOVSTVO		
Suverenitet nad vazdušnim prostorom		
Komandovanje i kontrola	0,5 milion eura	Formiranje operativnog centra vazduhoplovnih snaga. Sredstva veze, informatička i dr. oprema
Tehnička ispravnost-izviđanje, prevoženje	0,4 miliona eura	Remont vazduhoplova helikoptera “Gazela” i modernizacija
Nadzor vazdušnog prostora	17-20 miliona eura	Radar za osmatranje vazdušnog prostora sa potrebnom infrastrukturom
SAR aktivnosti - podrška Air Policing	30 miliona eura	Višenamjenski helikopteri
MORNARICA		
Suverenitet na moru		
Nadzor mora	0,4 miliona eura[5]	Radari X Band za nadzor mora
Kontrola mora	1,8 miliona eura	Mali remont sa dokovanjem, 2 RTOP i PO 91
Kontrola mora	25 miliona eura[6]	Nabavka dva nova ili savremenija patrolna broda
“Boarding” sposobnosti	0,5 miliona eura	Oprema lična i kolektivna za pomorske diverzante i ronioce
U K U P N O	**oko 70,00 mil. eura**	

[5] 0,4 miliona eura su sredstva koja su preostala da se plate u 2013. godini za realizaciju projekta nadzora mora **„Mornarički informacioni upravljački sistem - MIMS“,** gdje je uključena i nabavka radara.
[6] Sredstva obezbijediti iz prodaje ili konverzije postojećih plovnih objekata.
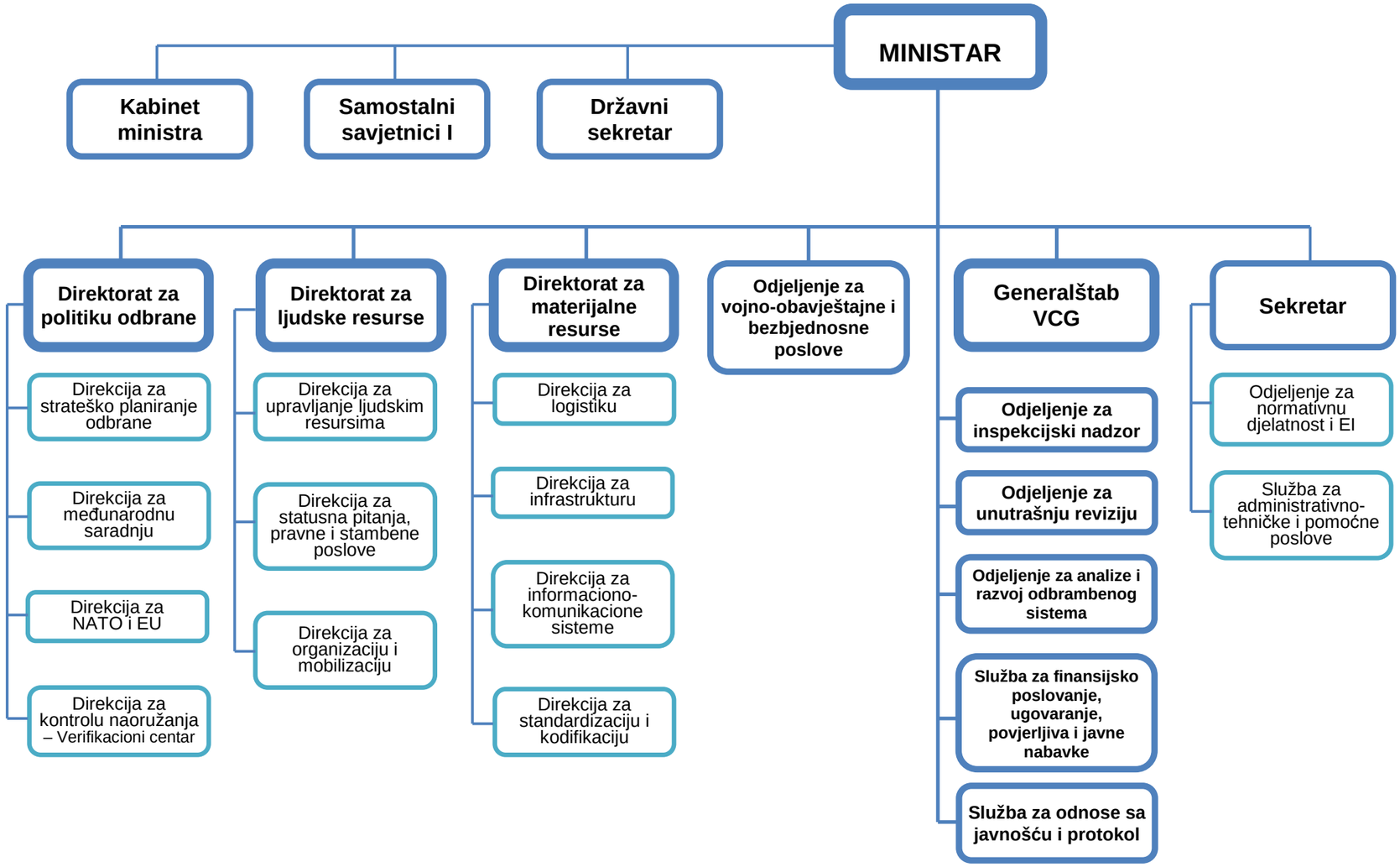
P-8. ORGANIZACIONA STRUKTURA MINISTARSTVA ODBRANE